בס"ד

לקראת שבת מלכתא

עיר	ירושלים	בני ברק	מודיעין ע. (30 ד')	חיפה	ב. שמש	אלעד	ב"ש	צפת	ביתר ע.
כניסת שבת	19:09	19:23	19:17	19:18	19:07	19:16	19:23	19:19	19:08
יציאת שבת	20:24	20:26	20:25	20:28	20:25	20:26	20:24	20:26	20:24
ר"ת	21:00	20:57	20:59	21:00	20:59	20:58	20:58	20:56	21:00

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

פרשת ואתחנן י - טז אב | **דף היומי** - זבחים ק - קו | **משנה ברורה** - סימן שי"ח סעיף ו' עד סעיף י"ז | **מוסר** - קונטרס נפוצות ישראל מפרק א' "והנה מאחר שקן" עד תחילת פרק ד' | **קנין חכמה** - פרק יא 'בענין נתינת העצה' עד 'והנה עד הנה דברתי'

יום חמישי ז' אב תשע"ח | פניני פרשת דברים | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

שאל האברך את מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א: "מעולם הרי לא שמענו על חשש כזה, שאחד יזיק לעצמו כשמזכיר את חורבן בית המקדש ומדוע נכתב בשולחן ערוך כי בשעת ברכת המזון יש לכסות הסכין, מחשש שבזמן שהוא אומר 'רחם נא על ירושלים עירך' ידקור עצמו בסכין, מרוב צער על החורבן?". השיב לו: "הדין לא מוזר - פעם כל איש פשוט היה מבין את חומרת עניין החורבן, עד שהיה חשש אמיתי לסכנת נפשות"...

לקט מיוחד על המבקשים גאולה, והכמיהה לבנין בית המקדש

לאחר שחרורו של כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז זי"ע ממחנות ההשמדה של הצורר הנאצי, התבטא הרבי ואמר כי אכזבתם של המשוחררים הייתה עצומה; "היינו בטוחים שרק המשיח הוא שיגאל אותנו ולא האמריקאים"...

בימים עברו, מצא כל יהודי מפלט לצרותיו, בציפייה לביאת המשיח בגאולה השלימה. כיום, למגינת לבנו, אנו חשים עצמנו כבני חורין וכאילו אין אנו חסרים כלום. כל תענוגי העולם הזה בהכשרים הכי מהודרים, מעופפים ונעים סביבנו, כמי שמבקשים ומתחננים; 'אנא! טלוני אליכם, אנא! הכניסוני לפתחיכם, טעמו וראו כי טוב'...

צערה של השכינה? חסרונו של המזבח? אורה של המנורה?

כמעט ואין אנו פנויים לחשוב על דברים כגון אלו. בלו"ז היומי אין זכר קלוש למושגים שכאלו, אך בלו"ז השנתי של חז"ל, ימים אלו כימים של פסק זמן מהווי החולין היומי, שבו אנו צריכים להעלות על הלב את זיכרון החורבן וצערה של השכינה הקדושה.

הנביא ישעיהו קורא לנו: "דברו על לב ירושלים". פירוש הדבר: סבורים אנו כי איננו מסוגלים לבכות על החורבן, אולם הנחה זו בטעות יסודה. נראה כי הדבר נובע מחוסר התעניינות מספקת. אולם, כאשר חושבים על הדבר, מדברים עליו וממשמשים בו, לבסוף לא רק מבינים אותו במוח, כי אם גם מרגישים אותו בלב, כפי שיכול להעיד מי שהתנסה בכך.

באחת מן השיחות שהשמיע הגאון רבי אביגדור נבנצל שליט"א, הועלו רעיונות להעלאת זיכרון החורבן, מהם נצטט להלן:

יודעים אנו כי בגלל ג' עבירות חרב המקדש, וממילא הדרך להשיבו אלינו אף היא מצויה בידינו, וזאת באמצעות תשובת המשקל שנעשה בכל הנוגע לאותן עבירות. על מנת להמחיש את הדבר, השתמש הרב נבנצל בדוגמה הלקוחה מחיי היומיום: "כיצד נוכל לתקן את עוון שפיכות דמים בימינו?", שאל. אחת הדרכים לכך היא על ידי התבוננות בהליכתנו ובנסיעתנו בדרכים, באמצעות נקיטת הזהירות הנדרשת מאתנו, לבל ניכשל חלילה בשפיכות דמים. אדם יכול בעצם להיזכר בבית המקדש בעומדו ליד כל תמרור או רמזור, כאשר אומר הוא לעצמו: 'אינני עובר ברמזור אדום בכדי שלא לגרום לחורבן בית המקדש'.

הבעיה שכל אחד מתפלל על צרתו

פעם בא סוחר כבשים לפני הרבי מאפטא, בעל ה'אוהב ישראל' זי"ע,

ושטח בפניו את בעיותיו. הוא תאר בהרחבה את הקשיים בגידול הצאן, והמשיך לדבר על כל הפרטים ופרטי הפרטים, מבלי לשים לב לשעה המתארכת.

כל אותה עת ישב ה'אוהב ישראל' מקשיב ומחריש. לפתע פרצה אנחה עמוקה מלבו, והוא פנה לסוחר הכבשים ואמר: "אתה מדבר כל הזמן על הכבשים שלך, ושכחת לגמרי את האסון הכבד שאירע הבוקר לעם ישראל"...

"איזה אסון אירע הבוקר?", שאל הסוחר בבהלה.

נענה הרבי ואמר: "כנראה שכחת שבית המקדש חרב, ועם ישראל לא יכול היה להקריב הבוקר את קרבן התמיד..."

"אוי!. לא קיימנו היום את המצוה של 'את הכבש האחד תעשה בבוקר'"...

הכמיהה והתפילה לגאולת ישראל וגלות השכינה, מקבלת משנה תוקף בימי בין המצרים. בימים אלו כל אדם מישראל שופך כמים לבו לפני ה', ומתחנן על הקץ לגלות. הגאון רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי שליט"א, סיפר דבר מופלא על הרבנית שטיינמן ע"ה, כפי שמובא בשמו בספר 'ברכי נפשי':

בערב ר"ח הגיעה הרבנית לבית הכנסת, כדי להתפלל תפילת יום כיפור קטן. היה זה בתקופה שבה אירעו צרות רבות רח"ל, הבכיות בעזרת הנשים עלו למעלה ראש. כולן הבינו שיש להעתיר ברחמים מרובים על שארית ישראל, ולבקש מהקב"ה שיחוס וירחם עלינו, ויצילנו מן הצרות הבאות ומתרגשות לעולם.

המשך בעמוד 16 >>>

פעם באתי למסור הרצאה באשקלון. היו שם ארבעה בחורים שפנו אלי ואמרו: "אנחנו גרנו פעם בבני ברק, והיינו רגילים לשמוע את השיעורים שלך, בבין המצרים שאגת: 'אבל כואב לו! כואב לו שאנחנו לא חוזרים בתשובה! כואב לו שאנחנו עושים מעשים לא טובים!' דע לך, שבמשך שנה שלמה, אם רצינו לעשות משהו לא טוב, היינו כולנו אומרים במקהלה, עם הניגון שלך: 'אבל כואב לו, כואב לו!', וזה מנע אותנו מלחטוא!"

הרה"צ רבי אריה שכטר שליט"א, עם המבט הנכון על ימים אלו

הקדוש ברוך הוא ברא את האדם עם רגשות - מחד גיסא צער ועצב, ומאידך גיסא שמחה והתרוממות הנפש. האדם אינו יכול להשאר שווה-נפש למקרי החיים, כל מאורע משפיע על רגשותיו, לטוב ולמוטב. מה עשה הקב"ה ברוב טובו וחסדו? הורה לנו לתעל את הרגשות השונים לתוך מסגרת של מצוות, וכך מתרבות לנו עוד מצוות ועוד זכויות.

"לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. עת לבכות ועת לשחוק, עת ספוד ועת רקוד" (קהלת ג', א-ד). אתה רוצה להביע את רגשי השמחה שלך, אתה רוצה לרקוד ולפזז משמחה? - יש לך את שמחת תורה, שמחת בית השואבה, שמחת חתן וכלה או הכנסת ספר תורה. אתה חש תחושה של מועקה ורוצה לפרוק את רגשי הצער הממלאים את ליבך? - יש לך את בין המצרים, תשעה באב. לכל רגש יש את הזמן והמועד המתאים לו.

רק בעם ישראל יש את התופעה המיוחדת הזו, של חיים מחושבים ומתואמים למאורעות הזמן, בשילוב מושלם של שכל ורגש.

צא וראה: ימי בין המצרים הם ימים של צער וכובד ראש, ככל שהולכים ומתקרבים לתשעה באב, עולים וגואים רגשות העצב והצער, ומתגברת תחושת האבלות. יום תשעה באב עצמו הוא "עת לבכות"- יום שכל כולו בכי ואבלות, קינות ותענית. ממעטים בדיבור, אין שאילת שלום.

והנה חולף תשעה באב, והלב הדואב מפנה את רגשות האבלות לרגשות של נחמה ותקוה. השבת שלאחריה היא 'שבת נחמו', וגם השבתות הבאות אחריה הן שבתות של נחמה. עד שמגיעים ימי הסליחות והרחמים, ואז מתחלפים הרגשות, והלב מתחיל להתמלא מורא מאימת ימי הדין שבשער.

ימי הדין והרחמים הם 'ימים נוראים', ושיאם - יום הכיפורים, יום של חרדת הדין. האדם שרוי בצום ובהתעלות הנפש, וכל כולו אימה ויראה. והנה רק מסתיים היום הגדול, בבת אחת מתחלפים הרגשות לרגשי שמחה: "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלוקים את מעשיך" (קהלת ט', ז'). עתה מפנה האדם את רגשותיו לשמחה של מצוה, עוסק בהכנות לחג שבשער, אשר כל מהותו היא "והיית אך שמח" (דברים ט"ז, ט"ו)

כך חי האדם את מחזוריות השנה, עם הבנת השכל המשולבת בהרגשת הלב. הכל משולב, הכל תחת שליטה. והכל- לפי רצון הבורא ומצוותיו.

◆◆◆

ניטל כבוד מבית חיינו

כולנו מצטערים ואבלים על חורבן בית המקדש. אבל אל לנו להסתפק בהרגשה שטחית של צער ואבלות, עלינו להוסיף לכך את ההתבוננות וההעמקה בדבר, להבין מה היה לנו ומה איבדנו, להרגיש בעומק נפשנו מה המשמעות של "חרבה עירנו ושמם בית מקדשנו וגלה יקרנו ונוטל כבוד מבית חיינו, ואין אנו יכולים לעשות חובותינו תמידין בבית בחירתך" (תפילת 'אתה יצרת').

לא מכבר התארחתי בשבת ברובע היהודי, סמוך ונראה לכותל המערבי שריד בית מקדשנו ותפארתנו. הלב נשבר! הנה, מעבר לכותל הזה נמצא מקום המקדש, שם היה גילוי שכינה, כל ישראל היו עולים לרגל ומקריבים את הקורבנות לפני ה'.

טבע האדם, שקל לו יותר להרגיש דברים הקרובים אליו במקום ובזמן. ככל שהדבר קרוב למעגל המשפחתי והחברתי שלו, וככל שהדבר התרחש סמוך לזמן העכשוי, כך הוא מוחשי יותר לאדם. לעומת זאת, קשה לו להכיל בנפשו דברים שהתרחשו אי אז, ואינם קשורים אליו במישרין. לכן, כדי שהאדם יצליח לחוש ולחיות את הדברים, עליו לקרבם אל עצמו ואל עולם המושגים שלו. נתאר לעצמנו, אם היינו שומעים על אסון נורא - שכונה

שלמה עלתה באש, ומאות אנשים חרדים ויראי שמים נספו בדלקה, היה לא תהיה. איזה שבר נורא ואיום היה זה עבור כולנו! האבל הכללי היה קשה מנשוא. בתקופה הראשונה כל אחד היה חש שזה אבל פרטי שלו. כולם שבורים ורצוצים, קשה לחזור לחיים תקינים. במצב כזה מי יכול לאכול בשר? מי יכול להתענג על שתיית יין? ומי יכול להנות משירה?! אבל עם הזמן, תחושות האבל הולכות ומתקהות, עד שהן נעלמות והופכות להיות זיכרון היסטורי.

אך כל זה בקרב הציבור הכללי, שאין לו נגיעה ישירה לנספים. אולם בקרב בני משפחה וקרובים של הנספים, האבלות עמוקה יותר, היא צרובה עמוק בנפשם. וגם בחלוף הזמן, כשהרגשות מתקהים, הצלקות נותרות בנפשם.

מה ההבדל אם האסון התרחש לפני שבוע, לפני שנה, או לפני אלף שנים? בעצמותו של דבר, אין שום הבדל! האובדן הוא אותו אובדן, בין אם הוא התרחש אתמול, ובין אם הוא התרחש לפני אלפיים שנה. כל ההבדל הוא בעוצמת הרגשות גרידא. אם האדם היה מצליח לחדד את הרגשות שלו, הוא היה נשאר באותה רמה של אבלות לאורך זמן.

לפני כאלפיים שנה חרב בית מקדשנו ונוטל כבוד מבית חיינו. ומאז אנו בגלות נוראה, והשכינה בגלות - "שכינתא בגלותא". השכינה שרויה בצער נורא.

האדמו"ר רבי ישראל מרוזין זי"ע היה ממחיש את הדברים על פי הפסוק: "גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירא רע כי אתה עמדי" (תהילים כ"ג, ד'). מקור הבעיה בעת צרה היא לא הצרה שלי, אלא "כי אתה עמדי", כלומר: הקב"ה נמצא גם הוא בצרה. הלב שלי כואב על כך שהקדוש ברוך הוא כביכול סובל בגללי, שהרי "עמו אנוכי בצרה".

בפסוק שיר השירים (ה', ז'-ח') נאמר: "מצאוני השומרים הסובבים בעיר, הכוני פצעוני... השבעתי אתכם בנות ירושלים, אם תמצאו את דודי מה תגידו לו, שחולת אהבה אני". מובא בשם רבי חיים מוולוז'ין שפרש כך: "היכוני" - אל תגידו לו, "פצעוני" - אל תגידו לו, מה תגידו לו? "שחולת אהבה אני", שכואב לי על כך שכואב לו.

פעם באתי למסור הרצאה באשקלון, בעשרת ימי תשובה. ראיתי ילדים ובחורים, מגיל שלוש עשרה עד עשרים, מסתובבים בחוץ. אספתי אותם והתחלתי לדבר אליהם. היו שם ארבעה בחורים שפנו אלי ואמרו: "אנחנו גרנו פעם בבני ברק, והיינו רגילים לשמוע את השיעורים שלך ברמת אלחנן. בבין המצרים צעקת, שאגת: 'אבל כואב לו! כואב לו שאנחנו לא חוזרים בתשובה! כואב לו שאנחנו עושים מעשים לא טובים!' דע לך, שבמשך שנה שלמה, אם רצינו לעשות משהו לא טוב, היינו כולנו אומרים במקהלה, עם

המשך בעמוד 13 >>>

היתה שבת מאוד חמה, אני הולך עם פראק עבה, חם לי, ואני רואה מולי הולך חסיד, עם בגד דק, ואני מקנא בו!: 'איי, הלוואי והייתי יכול ללכת כמוהו...' באותו זמן הוא מסתכל עלי וחושב לעצמו: 'הא, הוא הולך עם כובע ואני הולך עם שטריימל! אוי, איזה חום זה!' הוא מקנא בי ואני מקנא בו... ואז אני מסתכל עליו וחושב הפוך: 'מסכן, הוא צריך ללכת עם שטריימל. זה חם כל כך, אבל אני ברוך ה' הולך עם כובע, זה קל!' והוא מסתכל עלי עם הפראק שלי, וחושב: 'אוי, הוא כל כך מסכן... היי ליטוואק! מה איתך?

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצוק"ל, על הבעיות שסובבות את האדם

"הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים" (דברים א', י"ג)

היום נעסוק בדרך להוריד בעיות... נדבר על כך, כי זה חשוב מאוד לעבודת האדם. הרמח"ל אומר שכל העבודה של היצר, היא לא לתת לאנשים פנאי לעשות חשבון, וזו היתה עצת פרעה שאמר "תכבד העבודה על האנשים ואל ישעו בדברי שקר". כל פעם שהסיטרא אחרא מתגבר, יוצא בלבול מוח, המטרה העיקרית שלו היא לגרוע לנו ממנוחת הנפש.

היום, כל העולם כולו - אין לו טיפת מנוחת הנפש, אם נותנים לו מעט נוחות מצד זה, אז גם נותנים לו בלבולים מצד אחר. לכאורה, לפי כל תגליות המדע היה צריך להיות שהאדם יחיה יותר במנוחת הנפש, ולמעשה, המצב כלל לא כזה.

וכבר אמר על כך ה'חובות הלבבות' (שער הפרישות פ"ב): 'כל מה שהוסיף העולם בניין- הוסיף השכל חורבן'.

הקוצקער התבטא פעם על העניין הזה - כשסיפרו על ההמצאה החדשה - הרכבת, הסבירו לו כך: "כבוד הרב! מה שסוס ועגלה נוסעים בתשע שעות, נוסעת הרכבת בשעה אחת!" אמר להם הקוצקער: "נו... ומה בוער? האם כשאדם נוסע ברכבת הוא יושב ולומד עוד שמונה שעות??"...

לכן עכשיו אנחנו מדברים על הבעיות... איך מורידים בעיות.

אדם יש לו בעיות: אין לו אוכל, לזה אין ווספה, לזה אין אוטו, לזה אין טלפון. לכל אחד יש לו בעיות.

אחד שאל אותי: "הרב גלינסקי! הגמרא אומרת (ב"מ עה:) 'דביש ליה בהאי מתא ליזל למתא אחרית', מי שלא טוב לו בעיר הזאת, שילך לעיר אחרת. הוא שאל אותי: הלא כתוב במפורש שגוזרים על האדם אם הוא יהיה עני או עשיר, גוזרים הכל מלמעלה. אם כן מה יועיל לו להחליף מקום?"

שאל אותי את זה יהודי שהגיע מרוסיה, יהודי זקן.

אמרתי לו: "מה, אתה לא מבין? מי ברוסיה נקרא בשם התואר 'עני'? זה שאין לו לחם לאכול, מה זה עני בארץ ישראל? שאין לו אוטו. צריך ללכת ברגל, מסכן. באמריקה עני זה שאין לו שלוש מכוניות- בשבילו, בשביל אשתו ובשביל העוזרת...

"ממילא ההסבר הוא כך: 'מאן דביש ליה בהאי מתא', נגזר עליך להיות עני! עני תישאר זה וודאי, זה אני מבטיח לך... אבל המושג של 'עני' יהיה מושג אחר לגמרי, במקום אחר"...

אדם חושב - לא מכבדים אותו. מה איתך? זה מציל אותך!

אילו אדם היה יודע שהבעיות הן כפרה, זה מנקה אותו, זה מכבסה. דבריה בגן עדן! תחשוב על שמה, כמה זה מוריד! האדם לא מבין, יש שבועט ביסורים, ויש ששמח ביסורים.

חז"ל אומרים (שבת פח): "הנעלבין ואינם עולבין, שומעים חרפתם ואינם משיבים, עושים מאהבה ושמחין ביסורין". 'ושמחים ביסורין' אומר רש"י - מהעליבה שבאה עליהם. נו באמת, איך אפשר לשמוח?

ה'תומר דבורה' אומר: "יותר טוב אסתגף בביזיון בני אדם וחרפתם לי, ולא יסור כוחי ולא יחלש. ובזה כשיבואו העלבונות עליו ישמח בהם, ואדרבה יחפוץ בהם". ומה הם יסורים של אהבה? - זה בזיונות, כי אין בהם לא ביטול תורה ולא ביטול תפילה. כאבי שיניים חלילה? הם לא יסורין של אהבה, הוא לא יוכל ללמוד. אבל ביזיון?!- מה אכפת לי...

יותר מכך אומר ה'תומר דבורה' - ביזיון זה יותר מיסורים! אלף יסורים ולא ביזיון אחד! בן אדם צריך לשמוח בזה!

נקודה נוספת בזה - בואו תראו תעלול על היצר:

אם אחד היה מעליב אותי, אבל לא בעברית אלא בסינית, אני לא מבין את

השפה, הייתי מתבייש? לא, כי אני לא מבין מה הוא מדבר, יכול להיות שהוא בכלל ברך אותי... אלא מה, בגלל שאני כן מבין מה שמדברים אני צריך לסבול? לכן זה מבזה אותי?

הרי הוא לא נתן לי מכה, הוא לא עשה לי שום דבר!

סיפרתי כבר ששאלו את רבי ישראל סלנטר: "איך אתה יכול לסבול ביזיונות?" אמר להם: "מורי ורבי ר' זונדל מסלנט, שילם בשביל שיביישו ויבזו אותו, הוא היה משלם לאנשים שיצעקו עליו 'גנב, גנב גנבת ממני כסף!!' ולי נותנים בחינם! שלא אקח?! ככה לקבל ביזיון בלי כסף..."

אילו ידענו כמה ביזיון מוריד! וכמה אדם לא יכול לסבול... תחשוב: עוד קצת ביזיון, עוד קצת ביזיון, זה עוד פחות מהעבירה. עסקה טובה!

הרמח"ל אומר: אם אדם היה יושב ועושה חשבון - מה יש לך בעולם הזה? טיפש! מה יש לך כאן? עוד בעיה ועוד בעיה, מה קורה כאן? אם אדם היה עושה חשבון הוא היה מתפקח! הבעיה היא שלא שואלים, לא עושים את החשבון הזה...

לכל אחד קשה לעבור בעיות, מאד קשה. נכון, מאמינים שהכל בידי שמים, אבל הוא רוצה לדעת למה - למה מגיע לי? למה לאחרים אין דבר כזה, למה דוקא לי מגיע?

כל אחד צריך להסתכל על המעלות של חברו, ויחד עם זה כמובן לא לשכוח את המעלות של עצמו, כדי שלא יבוא לידי עצבות.

חשבתי היום... באמת זו בדיחה - הלכתי ברחוב והיתה שבת מאוד חמה. אני הולך עם פראק עבה, חם לי, ואני רואה מולי הולך חסיד, אין לו פראק, יש לו רק בגד דק, ואני מקנא בו! אני חושב לעצמי: 'איי, הלוואי והייתי יכול ללכת כמוהו...'

באותו זמן אותו חסיד מסתכל עלי וחושב לעצמו: 'הא, הוא הולך עם כובע ואני הולך עם שטריימל! אוי, איזה חום זה!'...

הוא מקנא בי ואני מקנא בו... מה הולך כאן?

ואז אני מסתכל עליו וחושב הפוך: 'מסכן, הוא צריך ללכת עם שטריימל. זה חם כל כך, אבל אני ברוך ה' הולך עם כובע, זה קל!'

והוא מסתכל עלי על הפראק שלי, וחושב: 'אוי, הוא כל כך מסכן... היי ליטוואק! מה איתך? תוריד את זה'...

צריך לזכור: כל דבר שהוא נגד הטבע יש בו מלחמה חזקה!

אם אתה לא מוציא את זה ממך זה לא יוצא לבד החוצה, הבעיות נשארות בעיות, והן מביאות דיכאון ומביאות עצבות. תפתור את הבעיה על המקום. תלך נגד הטבע!

המשך בעמוד 20 >>>

נוכח ההתרחשות המוזרה, החל אחד להרהר מה יעלה בגורל הכסף שהלווה לרב. הוא לחש אודות כך לשכנו, שהגיב שגם ממנו לווה הרב כסף! חלפו דקות ספורות עד שהרחש-בחש הקיף את כל המתפללים: מסתבר שכמעט מכולם לווה הרב כסף בסוד, כדי לממן את הדירה שהוא עומד לקנות!...

על רבנים חכמים ונבונים, וגם על המצפן שתמיד פונה לצפון

"הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים וִידֻעִים לְשִׁבְטֵיכֶם" (דברים א', י"ג)

בתקופה הראשונה להגעתו של הרה"ג רבי מנחם בן ציון זקס זצ"ל לארה"ב (חדב"נ הגרצ"פ פראנק זצ"ל, כיהן כרב בשיקגו), נקלע לעיר קטנה בדרום. התגוררו שם כשלוש מאות משפחות מאוחדות בקהילה אורתודוכסית אחת. כאשר הגיע לשם, מצא את העיר כמרקחה. כולם קוצפים וזועמים, שמים ללעג ולקלס את כל אשר בתואר 'רב' יכונה.

על מה ולמה?

לאחר שהלך הרב המקומי לעולמו, פרסמה הקהילה הנידחת מודעת 'דרוש רב אורתודוכסי, מוסמך להוראה, בעל כושר מנהיגות ודרשנות' וכו', בעיתון ניו יורקי רב תפוצה. ויהי היום ומניו יורק הגיע מועמד מתאים, צעיר ובעל הדרת פנים, פה מפיק מרגליות ומצויד בכתבי סמיכה ראויים. שמחו על המציאה הגדולה שהזדמנה לקהילה הקטנה, ופה אחד מיהרו לסגור עמו חוזה ארוך טווח.

משפחתו של הרב החדש המשיכה להתגורר בניו יורק, וסוכם שעד לסוף שנת הלימודים ימשיכו ילדיו ללמוד בניו יורק- אך עם בוא החופש הגדול, תתאחד המשפחה כולה והקהילה תזכה גם לרבנית. בינתיים התגורר הרב במלון מקומי, וסעד על שולחנו של שמש בית הכנסת. הוא מילא במסירות רבה את כל התפקידים הרבניים ולקהילה באה הרווחה.

בליל פורים המתינו להגעת הרב בבית הכנסת אך זה בושש מלבוא. התקשרו לחדרו במלון ואין מענה. התקשרו לקבלה והשתוממו לשמוע "מה? לא ידעתם שהוא ארז את כל חפציו ונסע?! הוא הרי הלך לבקר את המשפחה שלו!"...

נוכח ההתרחשות המוזרה, החל אחד להרהר מה יעלה בגורל הכסף שהלווה לרב. הוא לחש אודות כך לשכנו, שהגיב שגם ממנו לווה הרב כסף! חלפו דקות ספורות עד שהרחש-בחש הקיף את כל המתפללים, מסתבר שכמעט מכולם לווה הרב כסף בסוד, כדי לממן את הדירה שהוא עומד לקנות!...

- - - והילד איננו!

הוגשה תלונה אצל השריף המקומי, שמיהר לעדכן את חבריו העיתונאים, וליהודים כבר לא היתה אורה ושמחה וששון ויקר. מה שברור שאל התואר 'רב' הוצמד מעתה התואר 'גנב', וכל בני הקהילה מילאו פיהם חרון וקצף נגד 'הרבנים הגנבים' בהכללה...

הרב זקס רק הגיע למקום, ומשבי הרוח הרעים היכו בפניו בעוצמה... התחנן בפני הפרזידנט שייתן לו לנאום בפני כל חברי הקהילה. הלה הזהיר אותו שהוא עלול להיתקל בתגובות פוגעות, אך הוא הגיב ב'אף על פי כן'!

"ידועה לי השערורייה המבוזה שהתרחשה במקומכם" -פתח ואמר- "אך יש לי אליכם בקשה אחת: במקום לצעוק 'רב גנב!' צעקו נא מעתה 'גנב רב!'. ואסביר את עצמי: כאשר נזקקתם לבחור רב, לא חקרתם ולא דרשתם היטב אודות עברו של ה'תכשיט'. לא התאמצתם לברר את הסמיכות בהן התהדר, אמיתיות או שמא מזויפות. התרשמתם מהדרת פניו של היצור, מחלקלקות לשונו של הברנש, ונפלתם בפח. לקחתם גנב והכתרתם אותו לרב!

"כעת, נוכח העובדה שהפכתם גנב לרב, אתם מתיימרים להפוך את כל הרבנים לגנבים? הכיצד תוסיפו אשמה על אשמה, להוציא שם רע על כלל הרבנים? הלקח שעליכם ללמוד מהפרשה הוא שרבנים לא מחפשים באמצעות מדור 'דרושים' בעיתונות, כי אם בתוככי הישיבות הקדושות. פונים לאחת מהישיבות המפורסמות במדינה, מציגים מה נדרש עבור הקהילה, וראשי הישיבה כבר יכוונו אתכם לאחד מטובי בוגריהם".

"הוא אשר אמר משה רבינו" - המשיך הרב זקס, ודרש פסוק בפרשת השבוע - "הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים וִידֻעִים לְשִׁבְטֵיכֶם" (א', י"ג). לא מספיק אנשים "חֲכָמִים", לא די ב"נְבֹנִים", צריך גם "וִידֻעִים לְשִׁבְטֵיכֶם"- שאותם חכמים, שאותם נבונים גם יהיו ידועים בחזקת כשרותם!...

◆◆◆

באסיפה מכובדת שהתקיימה באנטוורפן - בלגיה, הוזמן 'אורח כבוד' שהטריח עצמו במיוחד לבוא למקום - לשאת את דברו עוד לפני המרא דאתרא (שלא כמקובל תמיד).

פתח האורח בדברי קטרוג על בני העיר, הוכיח ברבים את הקהל והצביע על דברים אשר ראויים לתיקון. תוכן וסגנון הדברים לא נעמו לציבור, ולדעתם זה אף גבל בהוצאת שם רע וזלזול מחפיר...

הגאון הגדול רבי חיים קרייזווירטה זצ"ל, הגיב לדברים בתמיהה רבתי: "מנין נטלתם את האומץ והזכות להיות מוכיח בשער, ברבים, במקום זר? שמא כבר פעלתם ועשיתם רבות למען העיר ותושביה?!"

"הרי מצינו אצל ירמי' הנביא, שכאשר הקב"ה מבקש ממנו לילך ולהוכיח את ישראל, הוא אומר 'וָאֹמַר אֲהָהּ ד' אֱלֹקִים הִנֵּה לֹא יָדַעְתִּי דַבֵּר כִּי נַעַר אָנֹכִי' (ירמי' א', ו') פירש"י: 'איני כדאי להוכיחן, משה הוכיחן סמוך למיתתו, כבר נחשב בעיניהם בכמה נסים שעשה להם, הוציאם ממצרים וקרע להם את הים, הוריד את המן, הגיז את השליו, נתן להם את התורה, העלה את הבאר - אני בתחילת שליחותי, אני בא להוכיחם?'. מה פעלתם למען אנטוורפן שתוכלו לבוא ולהוכיחם?"

והנה, ברש"י בפרשה מובא, שלא רק ירמי' אמר זאת על משה, כי אם משה אמר על עצמו: "אחרי הכתו את סיחון מלך האמרי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרת באדרעי" (א', ד') פירש"י: "אמר משה, אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצת הארץ, יאמרו מה לזה עלינו, מה היטיב לנו, אינו בא אלא לקנטר" וכו'

◆◆◆

התורה והעולם

"וַנִּסָּע וַנַּעַל דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן" (דברים ג', א')

פירש"י: כל צד צפון הוא עליה. מנין זאת לרש"י?

נוסיף ונשאל, מדוע בכל המפות שבעולם כולו מסומן תמיד צד צפון למעלה?!

התשובה מונחת כאן בפסוק - מבאר הרה"ג י.ל. מפתח תקוה: כיוון שאמרה תורה "וַנִּסָּע וַנַּעַל דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן" - על כרחך למדת ש"כל צד צפון הוא עליה!"... אם נוסיף ונתבונן בבריאה, נגלה דברים בסיסיים נוספים שנקבעו אך ורק על פי התורה, ללא כל טעם נוסף. לדוגמא: מדוע מורכב השבוע בעולם כולו משבעה ימים ולא משישה או שמונה? אך ורק משום שבשעת בריאת העולם נקבע בתורה שבוע בן שבעה ימים! וכך קובעים אף כאלו שמעולם לא שמעו על התורה, את מקומם וזמנם על פי התורה!...

(הרב רפאל ברנזון מוסף שבת קודש דברים תשע"ה)

כשהגענו למצב נורא שכבר לא היה מה לאכול, שלחני מו"ר הצדיק רבי משה שניידער זצ"ל, ללכת ערב אחד להתדפק על פתחי נדיבים. אך כמה שהשתדלתי לא עלה הדבר בידי, כשחלק תלו מודעה בפתחי החצרות, ש'הכניסה לכלבים ומקבצי נדבות אסורה', וכך חזרתי בפחי נפש לישיבה. למחרת התיישבתי ללמוד, והגיעה לאוזני שמועה שמו"ר זצ"ל מחפש אותי, וחששתי מאוד שהוא מקפיד עלי שלא פעלתי מאומה...

ראב"ד העדה החרדית, הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א
בהליכות והנהגות שראה אצל רבו הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל

"הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים" (דברים א', י"ג)

מופת גלוי בזכות התפילין

הרב גרינפלד זצ"ל שלמד בישיבה בהיותה בפרנקפורט, סיפר שפעם הנאצים ימ"ש נכנסו לישיבה סמוך לתחילת תפילת שחרית, ובידיהם כלי משחית להכות את הבחורים במכות נמרצות. הם פצעו כמה בחורים. מו"ר זצ"ל יצא לפניהם כשתפילין בראשו, אש קודש ניכרה על פניו, והוא צעק: "רבש"ע! לאיזה מדרגה באנו! והלא הכתוב אומר (דברים כ"ח, י') 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך' - ואלו תפילין שבראש, ואצלנו לא כך הוא!". כשראו אותו הנאצים ימ"ש, חזרו לאחוריהם וברחו מהישיבה, ויהי לאות ולפלא.

קרבתו לחפץ חיים

היה מקורב מאד לקדוש החפץ חיים זצ"ל, והחזיק עצמו בגדר תלמיד לחפץ חיים, והרבה פעמים כתב אליו מכתבים לבקש עצות יסודיות. כאשר שלח מכתב לחפץ חיים שהוא מחפש להשתדך עם אישה שתקריב כל חייה לתורה, מצא החפץ חיים את בתו החורגת - יתומה מילדות מהעיר ראדין, שאימץ אותה וגידלה בביתו כבת כראויה לכך, והציע לו, והתארסו, והחופה נערכה בביתו, והחפץ חיים עצמו היה מסדר קידושין (ולפי השמועה, היה אצל הח"ח דבר נדיר שסידר קידושין).

דברי ה'חפץ חיים' אליו לאחר חופתו

לאחר חופתו אמר לו ה'חפץ חיים': "אל תשכח שהתחייבת עכשיו כתובה, ועליך לפרנס את אשתך"... וכל כך היה מופשט מענייני העולם הזה, עד שהוצרכו להזכיר לו את חיובי ממון שלו לאשתו (שמענו מפי אחי רבינו הגאון רבי דב שטרנבוך).

ביאור ה'חפץ חיים' למה פתיחת כולל 'קדשים' היא במעלה ראשונה אצלו

סיפר לי שכאשר שמע שהקדוש ה'חפץ חיים' עומד לפתוח כולל ללימוד 'קדשים' ולהחזיקו, ולזרז בכך ביאת משיח צדקנו, השתומם ונסע אליו, ושאל שלכאורה מוטב שיקדיש הכסף הזה להחזיק עשרה אברכים, שיסעו מעיר לעיר ומכפר לכפר, לפעול פלאות בחינוך הבנים והבנות ושמירת שבת, ותהא בזה מהפכה גדולה בשמירת הדת, ובזכות המהפכה הגדולה הזו, שתביא עמה הרבה מעשים טובים, הקב"ה יחיש את ביאת משיח צדקנו. ובאשר ללימוד 'קדשים' - הוא יתברך כבר ידאג שנדע אז היאך לנהוג.

וה'חפץ חיים' נאנח והשיב שהצדק עמו, ואכן חובת השעה וחשיבות עליונה היא להעמיד אברכים שיעברו מעיר לעיר, ויפעלו נפלאות לבסס יסודות היהדות, אבל מ"מ אין זה מוטל עליו דווקא, שנראה שיש עוד שמסוגלים לכך, ומוכנים להתעסק בכגון זה, אבל לגבי הקמת כולל - לא נראה שיש מי שמסוגל לעשות כן ולשאת את המשא הכבד, ולפיכך הוא נוטל על עצמו את התפקיד, ומקווה להצליח בסייעתא דשמיא.

נמנע בכל תוקף מקבלת ממון מרשעים עבור הישיבה

עמד כחומה בצורה שלא ליהנות מכספם של רשעים, והיה אומר שהרבה מהצלחת הישיבה תלוי בטהרת הממון, שלדרכם הרעה יש השפעה על הישיבה הקדושה, ועוד שכשמקבלים צדקה מרשעים מחזקים ומגבירים את כוחם, וכ"ש שאם יחלקו להם כבוד, יגדל הנזק פי כמה, ולכן מיאן בתוקף לקבל כסף מאת מחללי שבת, והיה מוכן במסירות נפש כפשוטו, לסבול

הרבה מאד מעול החזקת הישיבה ובלבד שלא להזדקק לכספם של עוברי עבירה.

וסיפר שהקדוש ה'חפץ חיים' זצ"ל עמד על כך, שבישיבתו יקבלו תרומות רק משומרי שבת, וביאר שאף שנדמה שכדאי לקבל כסף מאת מחללי שבת, אבל הדבר נכון רק לפי שעה, ולעתיד ההפסד הוא גדול יותר, שהם בתרומתם נעשים שותפים בתורת התלמידים, והדבר פוגם בקדושת הישיבה, ומזיק מאוד לרוחניות של התלמידים, והתוצאות הפסולות ניכרות היטב בחינוך הבחורים שחסרים להם יסודות בקדושה.

מסירות נפש גם בעת חרפת רעב

וגם כאשר לא היה לחם בישיבה, והיו אנשים מחללי שבת שביקשו לסייע ולהוציא את הישיבה לגמרי מחרפת רעב, התעקש ועמד במסירות נפש שלא לקחת מאת מחללי שבת מאומה, ולא שינה מהשקפתו כמלוא נימה.

וכדי להציל את הישיבה מחרפת רעב, עשה הסכם עם מאפייה בבעלות חרדית, שהלחם הנשאר במאפיה ולא נמכר - יינתן חינם לישיבה ביום המחרת, וכך היו בני הישיבה אוכלים לחם יבש ובלבד שלא להיתמך במחללי שבת.

וכן היה, כאשר ממשלת אנגליה ביקשה לשלם את כל הוצאות הישיבה בתור מוסד של הממשלה, שעמד כחומה בצורה ולא הסכים לקבל כספם, אע"פ שהיה בכך להביא רווחה גדולה לישיבה. וכמו כן מיאן לעשות וועד של כמה נגידים שידאגו להשיג כסף לישיבה, שחשש שמא ייקחו כסף גם מאת מחללי שבת ואין העסק כדאי.

וכן אירע פעם שנתפרסם על יהודי שומר שבת שהוא רמאי, והרבה מכספו בא מגזל, ולא הסכים שיבקשו ממנו כסף.

ההשתדלות אינה הסיבה לתוצאה

באחת מעיתות המצוקה בישיבה, כשהגענו למצב נורא שכבר לא היה מה לאכול, שלחני מו"ר זצ"ל ללכת ערב אחד להתדפק על פתחי נדיבים, ולבקשם שיתנו משהו להצלת הישיבה מחרפת רעב. ואכן כל הערב כיתתי רגלי בין הבתים, אך כמה שהשתדלתי לא עלה הדבר בידי, שרובא דרובא מאותם שדפקתי בפתחיהם לא פתחו כלל, ויש שפתחו דלתותיהם, ופטרו עצמם בטענות שיש להם התחייבויות קודמות וכיו"ב, ומהם שצעקו לעברי שנלך לעבוד, ולא נבקש מהם לישא בעול הישיבה, בעוד שאנחנו יכולים להתפרנס בכוחות עצמינו, ומהם שתלו מודעה בפתחי החצרות ש'הכניסה לכלבים ומקבצי נדבות אסורה'... וכך חזרתי בפחי נפש לישיבה, בהרגשה שלא די

המשך בעמוד 19 >>>

"להפתעתי אני רואה שהמשגיח אינו במקום שם למד קודם לכן. פניתי לחפשו, ולפתע מגלה אני אותו שוכב על הרצפה עם ספר ביד ולומד בו... נבהלתי ושאלתיו: 'מה קרה?'... והשיב לי בפשטות: 'קמתי להביא ספר, ולפתע מעדתי ולא היה בכוחי לקום'. שאלתי: 'אימתי זה קרה?' ענה לי בחיבתו הנודעת - 'רבי אברהם, תנוח דעתך, לא בזבזתי זמני לרגע'...

רבי אברהם ישעיה דנציגר שליט"א, בעובדות וסיפורים על הליכותיו הנאצלות של המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצוק"ל

"הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים" (דברים א', י"ג)

זכיתי לעמוד לצידו בכל המקומות בהם שהה, והייתי עד וקרוב לכל תהלוכות חייו, שנראים לי כיום באמת כלקוחים שלא מעלמא הדין.

רבינו נזהר תמיד מלהטריח. אחד מהדברים שתמיד אמר לי תוך כדי נסיעה: "אולי הנך צריך לנוח ולשתות משהו בנסיעה?" וכשהייתי משיב לו כי המשגיח כאן, ואינני רוצה לגזול מזמנו, השיב לי בכזו נעימות: "אם לך זה טוב, זה עושה גם לי טוב"...

כשהייתי מציע לו להדליק את האור במכונית, בכדי שיוכל לעיין בכתביו וספריו, לא הסכים בתחילה, ואמר שידוע לו כי לנהגים זה מפריע, אמרתי לו כי לי זה לא מפריע בנהיגה, ואמר: "אני מוכן שתדליק את האור בתנאי שיש הסכם בינינו, שאם הדבר מפריע לך מעט, אתה מכבה זאת, כי באפשרותי ללמוד גם בעל פה". ומאז כשהיה נכנס בלילה והדלקתי עבורו את האור, אמר: "רבי אברהם, אתה זוכר את ההסכם?!"...

היה זה סדר חיים שכל כולו רק לעשות רצון קונו, כפי שהתבטא לא אחת. אשתף אתכם בדוגמא אחת שתבהיר לכם במה המדובר:

הערכה רבה היתה לו לראש הישיבה הגאון רבי יהושע מן, וכשהשיא את בתו הבכורה, המשגיח חש מעט לא בטוב, ובבוקרו של יום שאלתיו אם בדעתו לנסוע לחתונה שהתקיימה במרכז הארץ. מרן המשגיח זצוק"ל השיב לי, שנראה כיצד ירגיש אחה"צ ואז נדע אם יהא באפשרותו לנסוע. בשעה 6:00 שאלתיו מה החליט לגבי הנסיעה, ואמר שלמרות שקשה לו הדבר, ראוי לכבד את ראש הישיבה והוחלט שנצא בשעה 7:00.

פניתי לביתי, וסמוך לשעת היציאה חזרתי לביתו, ולהפתעתי אני רואה שהמשגיח אינו במקום מושבו שם למד קודם לכן. התפלאתי מעט, כי ידעתי שאלו השעות שבדרך כלל לומד במקומו. פניתי לחפשו ברחבי הבית, ולפתע מגלה אני אותו שוכב על הרצפה, עם ספר ביד ולומד בו... נבהלתי מעט ושאלתיו: "המשגיח, מה קרה?"... והשיב לי בפשטות: "קמתי להביא ספר, ולפתע מעדתי ולא היה בכוחי לקום".

שאלתי: "אימתי זה קרה?", כי חששתי שהיה הדבר מזמן, ענה לי בחיבתו הנודעת: "רבי אברהם, תנוח דעתך, לא בזבזתי זמני לרגע"...

ואכן לא שם לב לכאביו, לא איבד עשתונותיו מהאפשרות שאינו יכול לקום, אלא פתח את הספר שהחזיק בידו תוך כדי נפילתו והתעמק בו, כביכול נמצא בתוככי בית המדרש...

מקרה מיוחד אני נזכר, כששאלתי אותו פעם באחת ההליכות לצורך בריאותו, והיתה זו עת רצון: "איך המשגיח זכה לטייל כך עם מרן החזו"א?", חייך ולא הגיב, ואז אמרתי לו: "אני מרשה לעצמי לשמוח שאני אוחז את היד שטיילה עם מרן החזו"א"...

ושאלתיו: "הרי ככל שמדובר באנשים גדולים, אדם הוא אדם, וישנה תופעה מאוד מיוחדת שאני מבחין אצל המשגיח, שמעודו אינו מתכופף או מטה אפילו במעט את ראשו לכיוון המאכל, אלא תמיד מקרב את המאכל לפיו. הרי פעמים שהוא אחרי צום ונצרך לאכול, איך מגיע למצב שבכל מצב נוהג כך?"

ענה לי בכזו טבעיות: "למדתי במסילת ישרים בשער הפרישות: 'כלל הדבר, כיון שכל ענייני העולם אינם אלא סכנות עצומות, איך לא ישובח מי שירצה להימלט מהם ומי שירבה להרחיק מהם, זהו עניין הפרישות הטוב, שלא ייקח מן העולם בשום שימוש שהוא משתמש ממנו, אלא מה שהוא מוכרח בו מפני הצורך אשר לו בטבעו אליו'..."

וכששאלתיו מתי קיבל על עצמו הנהגה זו - השיב לי בטבעיות שאינו זוכר אם בגיל 13 או 14, וכך נהג עד יומו האחרון בלי לשנות כהוא זה...

בהזדמנות נוספת שאלתיו, איך המשגיח תמיד שרוי ברוגע ובשמחה, ומעולם לא ראיתיו בעצבות או קושי, השיב לי כדרכו ממקורות - "כתב רבינו בחיי 'שכר עשיית המצוות עיקרו אינו בעולם הזה, אבל השכר הוא פירות המצוה שאדם אוכל בעולם הזה, במין המצוה בעצמה והקרן קיימת לעולם הבא', והיות ואני מוקף כל העת במצוות המקנות לי עולם הבא, איך אוכל שלא לשמוח במצוות הרבות שזכינו להן? אלא שלעיתים יש דברים שמכאיבים ומקשים מעט על האדם, והרי 'כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד', איך לא נשמח בכך שהרי הכל מה שעושה לנו הוא טוב?!" וחשו כמה הדברים נאמרו על ידו באמת!

בשנותיו האחרונות באמת היתה קשה עליו ההליכה, אבל לא ויתר על יציאותיו לכל מקום שנתבקש, כיצד?

טוב ליבו היה כדמות מלאך ממש, לא אשכח שביקש לנסוע ולהשתתף באירועים ושמחות, ופעמים ודאי שלא היה בחובתו ללכת כלל, ושאלתיו מהיכן הכוחות לכך, הרי המשגיח אינו צעיר?!

ענה לי המשגיח ביטוי נדיר שהסביר לי את מעשיו: "מרן הגרא"ז מלצר זצוק"ל בסוף ימיו ידע שמכבדים אותו, ובאחד הימים כשהלך לבר מצוה שבקושי הכירם, והתקשה בהליכה, שאלוהו מדוע מוסר נפשו על כך, ואמר שמה לעשות ובערוב ימיו הוא חש שמכבדים אותו, ואם הוא יכול להשתמש בכבוד שניתן לו לכל הפחות לעשיית חסד, הרי ששמח לעשות זאת"...

בבית ראו במיוחד את הכבוד המיוחד שייחס לרעייתו הרבנית, וככלל היה מרבה לדבר על היחס לאשה בבית. הוא עורר הרבה שהבעל לא יחשוב שהוא עושה חסד עם אשתו, וחשוב שתהיה לבעל קביעות עם האשה ללימוד הלכה ומוסר. והיה רגיל לעורר: מה נקרא לפגוע באישה, וכי חושבים שלפגוע הכוונה לעשות דבר מה כנגדה?! אם קורה והבעל נאלץ לאחר בשובו לביתו, הוא לבטח חושב שכשמגיע הביתה יאמר בנימת התנצלות: 'איחרתי כי היה לי כך וכך', אך אין זו הדרך, אלא עליו להתקשר קודם, ויאמר לה: 'בבקשה, אני הולך לאחר, כי צפוי כך וכך, האם את מסכימה לכך?!' זהו כבוד אמיתי לאשה!

וכשאירע פעם והרבנית מעדה ונתקפה בשטף דם, היא הודתה כל העת שקרה הדבר לה ולא למשגיח, ובאותה תקופה המשגיח התאמץ במיוחד לסייע בבית, אף בדברים שלא היה רגיל בהם, והיה אומר לה: 'איזו אשה מיוחדת קיבלתי, שחוסכת ממני כל עול הבית', והתבטא שאין זה טבעי שהתפללה והודתה לבוראה שקרה הדבר לה ולא לבעלה...

לא אחת היה מדבר שזכינו שבדורנו הבנות מצטיינות באהבת תורה, אבל

המשך בעמוד 20 >>>

"ובמה אתה מתעסק?" - שאל הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל את חבר הנעורים שלו. הלה יישר את צווארונו, והשיב בנימה של יהירות: "מה, וכי אינכם יודעים? אני מכהן כשר הדואר במדינת ישראל!" ראש הישיבה עשה את עצמו כמי שאינו מאמין, ושאל: "מה, אתה בסך-הכל מחלק דואר, מה שקרוי כיום 'דוור'?! זה מה שאתה עושה?! הרי שנינו למדנו בצוותא, על אותו ספסל בישיבת סלבודקה בליטא, וזה מה שיצא ממך?! דוור, מחלק דואר?!"

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בסיפורים מיוחדים ממעשיהם הגדולים של מרנן ורבנן

"אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים" (דברים א', י"ג)

התורה מלמדת אותנו, שכאשר אנחנו רוצים להתרחק מדבר מסוים, הדרך היא להבדיל ולהפריש את עצמנו מהדבר ההוא לחלוטין. שלא נתקרב אליו 'בין במעשה בין בדיבור', ואז נזכה 'שלא יעלה זכרה בלבבנו לעולם'.

וכך יש להתנהג לא רק בענין עבודה זרה, אלא בכל דבר-מיאוס וגנאי; צריכים לעשותו מוקצה עלינו, ולברוח ממנו עד הקצה האחרון! התוצאה תהיה, שגם אם בשלב מסוים יתגבר עלינו היצר, אבל הנקודה הרחוקה שבה אנחנו ממוקמים מהדבר ההוא, תשמור עלינו שלא ניגע בו ולא נתקרב אליו יותר מדי.

זכורני מעשה שהיה, כאשר ראש הישיבה שלנו בסלבודקה, הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל, התנהג באופן קיצוני בדבר מסוים, ובתחילה לא הבנתי את הנהגתו ומדוע עשה מה שעשה; רק לאחר מכן הוא בעצמו הסביר לי, שכוונתו היתה להרחיק אותי לגמרי מהדבר ההוא.

הרי למדנו בצוותא

המעשה התרחש כאשר ליוויתי אותו לאולם שמחות, בו התחתן אחד מחבריי שלמד בישיבה. והנה לאחר החופה, נפגש ראש הישיבה עם חבר-נעורים שלמד איתו בצוותא בישיבת סלבודקה שבליטא. הגר"מ שולמן לחץ את ידיו בחיבה, ונראה היה שהאיש ההוא מתרגש לנוכח המפגש המפתיע, עם מי שלא ראה את פניו שנים רבות. "מה מעשיך כיום?" - שאל החבר את ראש הישיבה, והגר"מ השיב שיש לו ישיבה בבני ברק, ובה מאות תלמידים.

"ובמה אתה מתעסק?" - שאל הגר"מ את חבר-הנעורים שלו. הלה יישר את צווארונו, הגביה את עצמו קמעה, והשיב בנימה של יהירות: "מה, וכי אינכם יודעים? אני מכהן כשר הדואר במדינת ישראל".

ראש הישיבה עשה את עצמו כמי שאינו מאמין, ושאל: "מה, אתה בסך-הכל מחלק דואר? מה שקרוי כיום דוור?! זה מה שאתה עושה?! א-פאסט טרעגער?!" החבר היה בטוח שראש הישיבה לא שמע את מה שאמר, וחזר שוב בקול רם, כשהוא מציג את עצמו כשר הדואר במדינת ישראל...

והגאון רבי מרדכי שלומן זצ"ל מגביה את קולו יותר, ואומר: "מה, האם הנך רוצה לומר לי שאתה בסך-הכל דוור?! הרי שנינו למדנו בצוותא, על אותו ספסל בישיבת סלבודקה בליטא, וזה מה שיצא ממך?! דוור, מחלק דואר?!" - - -

והחבר, חוזר שוב ושוב על כך שהוא אינו דוור פשוט, אלא שר בממשלה, שר הדואר; וראש הישיבה אינו מוכן לוותר, וגם הוא חוזר על דבריו, ומביע פליאה כיצד יתכן שמי שלמד איתו ביחד בישיבה, ייצא דוור פשוט...

ההתנהגות הזו לא הלמה למידותיו של ראש הישיבה, שכמי שהתחנך וחינך את כל תלמידיו בשיטה הסלבודקאית, נהג לכבד ולהוקיר כל אדם שניצב מולו, והנה כאן - לא די שהוא אינו מכבד את חבר-נעוריו אלא מוריד אותו מ'דרגתו', והופך אותו משר לדוור פשוט.

כששאלתי את ראש הישיבה לפשר התנהגותו, השיב לי במשפט אחד שהיווה עבורי תמרור-דרך לכל החיים: "ראיתי שכמה תלמידים עומדים סביבי, וחששתי שאתם עלולים להעלות בדעתכם שמשרתו של שר היא מעמד חשוב, ויתכן שאהבתכם לתורה תיפגֵם במשהו, ולא יכולתי להרשות לעצמי להתייחס אליו בכבוד"...

הגר"מ שולמן הוסיף, שחששותיו התגברו כאשר ראה את מכונית השרד הממתינה לשר ההוא בחוץ, "ולכשתצאו ותראו את המכונית, יגביר בכם היצר את חיידק-הכבוד-המדומה, וכדי שתתרחקו מכך עד הקצה האחרון, ותהבילו את ענייני העולם הזה - לא עמדה בפניי כל ברירה אלא להתנהג כפי שהתנהגתי!"

'החינוך' מדגיש במצוה זו, להלן, עיקר חשוב, וכותב, שֶׁמַה שמצאנו שהתורה מתאמצת להרחיק אותנו כל-כך מעבודה זרה, "וגודל העונש בה עד שנכפל במ"ד מקומות בתורה", ועוד - שהתורה מכָנה את הקב"ה כמי ש'מקנא' על עובדיה, אל יעלה חלילה בלבנו שיש בכך נפקא-מינה כלשהי להשם יתברך עצמו!

"כי השם ברוך הוא וברוך שמו, בין שיעבדו אותו בני אדם, או יעבדו מלאך או גלגל או כוכב או אחד מכל ברואיו, אין שום צד תוספת וגירוע נופל בזה בכבודו ברוך הוא, כי תכלית הכבוד וההוד לא נוסף ולא נגרע בשביל דבר", וכו'. דהיינו, בניגוד לְמה שמקובל אצל בני אדם, שכאשר אחד מקנא לרעהו בדבר-מה, הרי זה מפני שהוא חושש שהחבר ייקח ממנו את הכבוד המגיע לו, אצל השם יתברך - בודאי שהמושגים הללו לא קיימים כלל.

אבל הקב"ה "לא אויב לבריה ולא יקנא לבן אדם, כי בידו להחזירם כולם עם כל העולם לתוהו ובוהו!

ומה שמצאנו שהתורה מכנה את הקב"ה כ'ק-ל קנא' הוא על דרך משל, דהיינו, כאילו השם יתברך, שהוא אדון הטובה, נעשה לו לאויב ועצר ממנו כל הטובות, וכאילו הוא מקנא בו בהניחו עבודתו ועובד את אחרים".

שמו יצא בכל רחבי תבל

ומהיחס הנכון שבו צריכים להתייחס אל השם יתברך, נדבר קצת על היחס לגדולי ישראל, ומנחילי התורה בשלשלת הדורות. כדאי לשמוע דבר שיש בו לֶקח רב-משמעות, במיוחד בתקופתנו הרושמת לצערנו שיאים חדשים בזלזול בכבוד התורה וגאוניה.

בימים שבין שתי מלחמות העולם שָׁרַר בישיבות הקדושות לחץ כלכלי כבד, שאיים למוטט את לימוד התורה. אחת ההצעות שהועלו על הפרק היתה לשלוח לאמריקה נציגים נכבדים של וועד הישיבות דאז, על-מנת לדבר אל ליבם של הגבירים האמריקאים, שיפתחו את כיסיהם לטובת הישיבות.

העסקנים העלו כמה שמות של גדולי ראשי הישיבות, כמי שמסוגלים לעורר את יהדות ארה"ב לתרום למטרה הנשגבה. ברם, יוזמי ההצעה באמריקה חיוו את דעתם ואמרו, שהדבר היעיל ביותר יהיה אם מרן הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי יגיע לאמריקה.

מרן הגרח"ע כיהן כיו"ר וועד הישיבות, ושמו יצא בכל רחבי תבל, והשגת המטרה בשלמותה - אמרו היוזמים - תהיה רק אם הוא-עצמו יגיע לאמריקה, וידבר על ליבם של הגבירים.

המשך בעמוד 20 >>>

"פעם אחת, כשסיימתי ללמוד, שכחתי להחזיר את הספר למקומו. כיון שראה אבא זלה"ה, הורה לי להשיב מיד את הספר לארון, באומרו: 'אם אין אתה מחזירו למקומו, יבוא אחד מן הלומדים המבוגרים ויעשה זאת במקומך - האם הנך מעוניין שהזקנים ישרתו אותך?!' נכנסו הדברים בליבי כארס של עכנאי. עד עצם היום הזה אינני יכול לשכוח אותם"...

עובדות מהליכותיו הנאצלות של ראש ישיבת 'פורת יוסף', הגאון רבי יהודה צדקה זצוק"ל

"הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים" (דברים א', י"ג)

פעם בשיחה, דיבר רבינו מענייני זהירות, שחייבים להיזהר ולהתרחק מפני מכשול, עבירה, עד קצה הגבול. וישא את משלו ל'חפץ חשוד' שהתגלה פתאום ברחוב, וחוששים אולי זו פצצה העלולה לגרום הרג ואבדן נפשות. באים, איפוא, אנשי המשטרה, ומציבים גדר בפני העוברים ושבים, שלא יוכלו להתקרב אל המקום בגלל הסכנה. היכן מציבים את המחסום? הוי אומר, במרחק עשרות מטרים מן החפץ, ולא בקירבתו ממש, כדי שאפילו אם יעבור מישהו את הגדר, עדיין לא יתחכך ב'פצצה'.

ברוח משל זה מוצאים אנו בחז"ל, שהתקינו סייגים וגדרות להרחיק את האדם מן העבירה. חששו, לדוגמא, אולי יאחר לקרוא קריאת שמע כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר, עמדו וקבעו את סוף הזמן בחצות, מתוך כוונה מיוחדת: שאפילו אם יעבור עליו חצות בלא ק"ש, עדיין יש שהות לפניו לקרוא בדיעבד אחרי חצות - ועדיין לילה הוא.

וכן ראוי לו לאדם לגדור עצמו בסייגים בכל ענייניו, כדי שלא יבוא אף פעם לידי עבירה.

להסיר המפריעים

בטהרת לב דאג רבינו תמיד להסיר מעצמו כל המפריעים החיצוניים, בכדי שיוכל לקיים את שיעוריו וסדריו כראוי, ובמיוחד להשכים באשמורת הבוקר על מנת לשפוך שיח נפשו פני דר עליון - "אין שיחה אלא תפילה".

מישהו שאל את רבינו בהזדמנות, מדוע אין בדירתו מכשיר טלפון, הסביר לו: "רגיל אני לעלות בשעה מוקדמת על ערש יצועי, אחרת לא אוכל לקום בחצות, ולהתפלל שחרית עם הנץ החמה... ואילו רוב האנשים הורגלו באופן שונה, שוכבים לישון בשעה מאוחרת ... חושש אני, אם כן, שהדברים ישתבשו אצלי חס וחלילה". חזר הלה ושאל: "הרי יכולים להזמין מכשיר טלפון עם 'מספר חסוי' שלא יגרום הפרעות?"

נענה הרב והשיבו: "יהיה בכך משום חילול השם... מה יאמרו הבריות... יוהרה יש באיש הזה, ונוהג בהתנשאות..."

לא הירפה השואל ממנו: "והרי כמה רבנים גדולים וצדיקים עשו כן?"

אך הוא נשאר בשלו: "המה גדולים וצדיקים, ולכך הנוהג הזה יאה להם, כי כאיש גבורתו... ואנוכי לא כן עמדי..."

לחנך המכשיר בקדושה

ובסוף ימיו, כאשר נסתבבו הדברים והתקינו בביתו מכשיר טלפון, התקשר בשיחה ראשונה עם עמיתו הגאון רבי בן ציון אבא שאול, לדבר עמו בדברי תורה. כך גילה בעצמו לבנו הג"ר שלמה צדקה, בעת שהבן סיפר לפניו באקראי, כי הזמין מכשיר כזה לצרכי ביתו.

"ראה בני", הוסיף, "שהשיחה הראשונה שלך במכשיר הטלפון החדש תהיה בדברי תורה, כדי לחנוך אותו בקדושה..."

אגב: לאחר שהתקינו בביתו את מכשיר הטלפון, ארע יום אחד שרבינו 'ננעל' בביתו פנימה, מבלי שיוכל לפתוח הדלת ולצאת, עקב תקלה שקרתה במנעול מן הצד הפנימי. בלית ברירה התקשר טלפונית אל חתנו הג"ר יעקב שכנזי יצ"ו, המתגורר בקרבת מקום, שיבוא לפתוח הדלת מבחוץ ולשחררו. מיד חש חתנו אל המקום ופתח הדלת, כשהוא מתבטא בשמחה: "מה טוב שהותקן פה זה מקרוב מכשיר הטלפון, הרי בלעדיו היה חמי כלוא בפנים ללא מוצא!" אולם רבינו הגיב על אתר באומרו: "ושמא אם לא היה לי טלפון, לא היה המנעול מתקלקל ולא הייתי נסגר..."

שמע בני מוסר אביך

עינו היתה פקוחה על ילדיו תמיד. מספר בנו הבכור הגאון רבי משה צדקה:

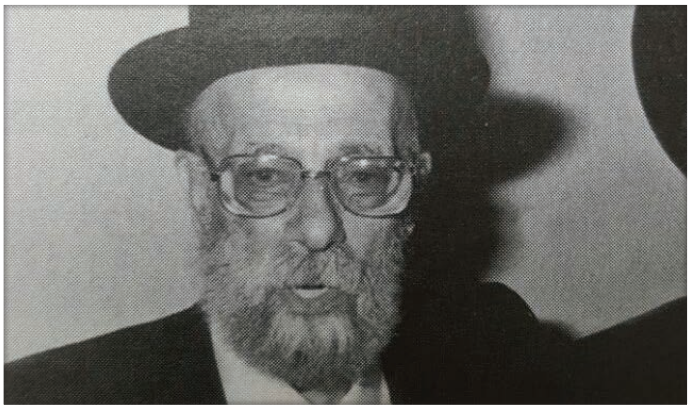

"נהירנא, כד הוינא טליא, רגיל הייתי ללמוד לפעמים בבית המדרש הגדול 'בית יעקב', הניצב במרכז שכונת 'בית ישראל' (מעל השטיבלאך), שהיה בכל עת הומה לומדים ובעלי תריסין מכל החוגים ומכל הגילאים. פעם אחת כשסיימתי ללמוד, שכחתי להחזיר את הספר למקומו. כיון שראה אבא זלה"ה, הורה לי לעשות חובתי ולהשיב מיד את הספר לארון, באמרו: 'אם אין אתה מחזירו למקומו, יבוא אחד מן הלומדים המבוגרים ויעשה זאת במקומך - האם הנך מעוניין שהזקנים ישרתו אותך?!'

"נכנסו הדברים בליבי כארס של עכנאי. עד עצם היום הזה אינני יכול לשכוח אותם. מילים קצרות וקולעות כל כך..."

באמת אמרו: גם בענין זה של כיבוד ספרי קודש, יכול היה רבינו זלה"ה לשמש כדוגמא אישית טובה. בכל פעם שנכנס בהיכל הישיבה וראה ערימות ספרים שלא הוחזרו לארון, או ספרים שהחמה קופחת עליהם, הזדרז וחש להשיבם אל מקומם, וכן להזיזם משימשא לטולא, במו ידיו. ראו בהזדמנות כזאת שמגפף את הספרים בחיבה, ונוהג בהם כבוד והדר כמו בסגולת מלכים. מעשהו הזכיר את דברי התנא רבי יוסי בפרקי אבות (פ"ד משנה ו'): "כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות", בהתאם לביאורו של רבינו יונה מגירונדי זלה"ה: "איזהו כבוד התורה? שלא יניח ספרים בקרקע, ולא ישב בספסל ובכסא כנגדם בשווה..."

שקול כנגד כל הש"ס

רבינו זלה"ה השתדל מאוד לחנך את צאצאיו שיהיו ותרנים. פעם אחת, כשהבחין בנכדו שהוא צריך לוותר למישהו, והדבר עולה לו בקושי, עמד וזרזו: "דע לך, אם תתגבר עכשיו על מידה זו, ייחשב לך כאילו למדת את כל הש"ס!"

וכשחלפו רגעים אחדים, והנכד טרם הצליח להתגבר על מעצוריו, הוסיף ודירבן אותו: "אם תוותר עכשיו, ייחשב לך כאילו הנך כבר לומד את הש"ס פעם שנייה..."

והצטלצל מדבריו הד אמירתו הידועה של הגה"צ רבי ישראל סלנטר זלה"ה: "נקל לאדם ללמוד ביגיעה את כל הש"ס, מאשר להתגבר על מידה שלילית אחת..."

רבינו היה גם מיוחד במעשיו, כגון שהרבה לבקר בבתי הורים מבני עדות המזרח, ומשדל אותם בנועם שיחו שישלחו את ילדיהם ללמוד בת"ת. ר"מ פרוש אף 'עמד בצד הפירצה'. שדה החינוך של בני הנעורים היה בזמנו פרוץ לגמרי, והוא נאבק ונלחם בציפורניו על כל ילד, על כל נפש, להציל את נשמתו, ולא יפול טרף במלתעות החילוניים. ראיתיו פעם באישון לילה מכתת רגליו אל רחוב היהודים בעיר העתיקה, כשפניו מועדות אל הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, כדי להתייעץ בענייני הת"ת, שכן לא היו לו שעות עבודה מוגדרות. הוא פעל באופן מדהים מתוך מסירות נפש ממש.

(מתוך הספר 'וזאת ליהודה')

משה חיים הבחין באבן שלו. ראשו התחיל להתערפל, עיניו היטשטשו בחוסר אימון. 'אילו הייתי יודע... אילו הייתי יודע'... מלמל לעצמו רגע לפני שנפל ארצה בסערת רגש, על סף ההתעלפות

"בית המקדש הולך לרדת", נשמעו לחשושים ◆ "היינו כחולמים"

הרב אהרן כהן

משה חיים עמד נרעש ונסער. הוא כבר הפסיק להתייחס לדמעות החמות שזלגו והרטיבו את בגדי השבת. ההרים וכל סביבותיהם מלאים היו, ודחוסים ברבבות-רבבות אנשים שעמדו כמותו מרוגשים עד כלות.

דורות דורות של אנשים חינכו את בניהם באמונה שלמה, שיום זה יבוא ויהיה. ועתה הם זכו. חלום של דורות קם לתחייה ונהיה למציאות.

יום רגיל זה היה. בתי המסחר היו פעילים כרגיל. בבנקים עמדו אנשים והתחננו נואשות לעוד ארכה להשגת הכסף החסר. ופתאום...

כעת עמדו, עיניהם דמעו; "היינו כחולמים", נשמעו אנשים מפטירים בהתרגשות, בהודיה ושבח להשם יתברך, שזיכה אותם לראות בעין הגשמית את ישועת השם וגאולתם של ישראל.

המח התקשה להאמין. הלב כבר לא היה יכול לחכות עוד רגע. "אנו? למה דווקא אנו? למה אני כן, וההוא... לא?", נשמע ישיש אחד מתייפח. כשלפתע הוארו פניו למראה נכד - בנו הפעוט, שצפה בהתעניינות גוברת במיליוני היהודים שהתרכזו בירושלים עיר הקודש. הוא כבר לא יסבול. הרהור שכזה מסתמא עבר בראשו, ולכך הוארו עיניו.

"בית המקדש הולך לרדת", נשמעו לחשושים. הלבבות פיעמו בקול. ולא בתור גוזמא. אלפי שנות גלות גשמית ורוחנית עומדות לקראת סיומן. "מי פילל ומי מילל, שדווקא בדור עני זה תתגלה שכינתו ותיראה מלכותו?", התרוננו לבבות רבבות יהודים, בכיסופים והשתוקקות להתקרב להשם...

ציפור לא צייצה. פעוט לא צפצף. אחד לא הסיר את המבט. המח והלב יחד נתאחדו בהתקשרות והתדבקות לרצונו יתברך, למול גילוי השכינה הנפלאה שנראה לעין כל.

המחזה היה מדהים. בית מקדש של אש; על מכונו והיכלו ירד מן השמים, לעיני רבבות אלפי ישראל-מאמינים בני מאמינים, שראו עתה בעינם מה שהאמינו והשרישו בהם אבותיהם באמונה שלמה בביאת המשיח, אף על פי שיתמהמה, עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא...

בית המקדש הגדול והמפואר מורכב משורות סדורות של אלפי-אלפי אבנים דוממות, שנפל בחלקן להידבק לשכינה, להיות חלק מהבית ששם שכינה שורה לישראל.

מכל אבן התנוצץ והבהיק שם המצוה, שבזכותה הונחה אבן זו, כך שאפילו בעין הגשמית השיגו את חישוב בניית הבית; מכל אבן התנוצצה שם המצוה שבזכותה ועל ידה נבנתה אבן או שורה זו...

ואז זה קרה---

משה חיים הבחין באבן שלו. ראשו התחיל להתערפל, עיניו היטשטשו בחוסר אימון. "אילו הייתי יודע! אילו הייתי יודע!", מלמל לעצמו רגע לפני שנפל ארצה בסערת רגש, על סף התעלפות...

'היה זה אך לפני כחודש'. נזכר משה חיים בעודו מנסה לייצב עמידתו, נסמך על יהודי שעמד קרוב אליו. יום חמישי זה היה. אחר שבוע שעבודתו התמשכה מעבר ומעל לזמן הקצוב, כשבמקביל קושי העבודה עלה אף הוא פלאים. ואז הגיע יום חמישי הזה. הזכור לו - לא לטובה.

מתחילת היום, הכל סבב על צד שמאל. על הבוקר, אחר שקרע עצמו מהמטה, מצא עצמו מתנחם בנחמת... בעוד מאות רכבים המחכים כמוהו,

בצפירות רבות ללא סבלנות, לסיום העבודות בכביש.

אחר היה תורה של 'מכת חושך' בלא התראה, שהשתקעה בעסק. מפעם לפעם הבזיק האור כנותן לחשוב שהכל חזר למסלול. ואז שוב חזרה המכה, והפסיקה את העבודה. לבסוף, האור נדלק ו... נשאר דלוק. לחץ העבודה התגבר פי כמה. כששעת סיום העבודה כבר נראתה כהלצה בעלמא.

גם זה עובר. בערב מצא עצמו בבית. מספר את גלגולי היום והחושך. מנסה בכל כוחו ובמעט ממוחו למלא את תפקידו בבית; לשמוע ולהתעניין מה היה עם בני הבית במשך היום...

עד היום הוא לא יודע, איך עיניו שכמעט נעצמו הבחינו בכלל בשעון. אך הוא ראה: השעון גילה שעוד חמש דקות מתחילה השעה הקבועה לתורה...

לרגע חשב; 'כן!', 'לא!'. ואז החליט בעקשנות יהודית: 'חוק ולא יעבור! קביעת עתים לתורה!'. "מסירות נפש לקביעת עתים!", הצטחק למול מראה בני ביתו שלא ידעו האם הוא מסוגל עכשיו לצאת מהבית...

ועכשיו; למול עיניו ולמול מראה עיני כל ישראל; נצנצה האבן שלו - שנבנתה והושמה בזכות מסירות נפשו באותו מוצאי יום חמישי. המילים נצצו לעברו בחן: 'קביעת עתים לתורה'.

חבריו ומכריו שהתאספו בצהלה סביבו, שמחו לראותו חוזר לעצמו. "אילו הייתי יודע... אילו הייתי מבין אז בימי הגלות, ערכה של קביעת עתים לתורה, לא היה לי בכלל קושי וניסיון לרגע!", חייך משה חיים מאושר. כשפניו מוארים ועיניו בורקות מאור המצוה שזכה לקיים, עוד בטרם התגלה כבוד השכינה לעין כל...

אילו היינו מבינים ערכה של קביעת עתים לתורה...

לא היה לנו בכלל קושי וניסיון לרגע!

(מתוך עלון 'יגדיל תורה' בעלזא תשע"ז)

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב אהרן כהן
כתבו ל- a0533185209@gmail.com

חדש: מוקד **'דורשי הדף'** של **'דרשו'** מעניק מענה בכל שאלה ועניין **ב'דף היומי בבלי'**

התקשר עכשיו : והכל יהיה הרבה יותר בהיר ומובן

קו השיעורים של 'דרשו' **4992*** או **077-2222-666** שלוחה 6

מיד אחרי שאילת שלום מנומסת, לא עצר כח מלשאול בתדהמה: 'האומנם?! זה ביתו של הרב?! כאן?! מתחת לאדמה?! הרי שמו של הרב נערץ בפי כל, שמעו הגיע עד לממלכת בריטניה שאני פועל בשליחותה, האם ראוי שהרב מתגורר בבית שכזה?!

מתוך החיבור העוצמתי של הכאב - ניתן לפעול ישועות גדולות, ניתן לשפוך את הלב ולפעול נשגבות אשר אי אפשר לזכות בהן באף זמן אחר

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"תִּקְרָא כְיוֹם מוֹעֵד"... (איכה ב', כ"ב)

ביום השבת הנוכחי, חל התאריך בו ימי 'בין המצרים' מגיעים לשיאם, יום תשעה באב. במוצאי שבת, אם לא נזכה בגאולה השלימה כבר ביממה הקרובה, יתיישב עם ישראל כולו על הארץ, יסיר את מנעליו, ויתכנס לתוך יממה של עצב וכאב אמיתי, על בית המקדש שחרב, על הגלות הארוכה מדי, על הצרות הרבות והנוראות העוברות עלינו לאורך השנים, ועל הגאולה המתעכבת, שהרי חלפה לה עוד שנה ועדיין לא זכינו...

ימי 'בין המצרים', הינם ימים שלאור הכאב והצער בהם, יש מי שעשוי לנסות להדחיקם, לברוח מהתבוננות בהם, לנסות להתעלם מהם. אבל זה כל כך חבל - כי הימים הללו מעניקים לנו הזדמנות נדירה להתבוננות מעמיקה, ולחיבור אמיץ ואיתן עם אבינו הטוב והמטיב שבשמים, אבא רחום המצטער על הגלות הארוכה, ויש לנו הזדמנות להתחבר אליו דרך הצער, להתקשר עמו באמצעות הכאב המשותף, להתבונן באובדן ובחסר הנוראי ולהתרפק על אבינו האהוב.

בימים אלה, אנו מתחברים לחיבור אמיתי עם אבא שבשמים, חיבור מתוך כאב וצער, אך חיבור שאין חזק ומחבק ממנו. אנו מקדישים את הימים הללו להתבוננות, כיצד אבא הטוב שלנו שבשמים מעניק לנו בטובו חיים, פרנסה וילדים, נותן לנו ברחמיו חכמה ודעת, מזון ומעמד, כישרון ויכולות, כיצד אבא טוב ומטיב לא חוסך מלהיטיב עימנו - ואנו חטאנו ועודנו חוטאים כלפיו, ועדיין חסדו לא מש מאיתנו...

וכשהגיע רגע של משבר, כשלא נהגנו כראוי והיינו אמורים להיענש בחומרה, כאן התגלה טובו של אבינו במלוא יפעתו והדרו. במקום להכות בנו בעוצמה או לגרש את עם ישראל מהיות בניו בחיריו, הוא בחר לשרוף את ביתו שלו ולהחריב את היכלו, לוותר על הקרבנות החביבים עליו ועל עבודתו אשר היתה בשיאה בין כתלי בית המקדש, ולהשאיר אותנו בניו בחיריו, הממשיכים ליהנות מידיו הטובות והמלאות המעניקות לנו חיים, בריאות, פרנסה, ועוד רבבות הטבות...

נדמה בנפשנו, כי יש לנו אב יקר וחביב, הנותן ומעניק לנו הכל. קרה מה שקרה, ביתו של האבא הטוב נחרב, ואבינו האהוב והחביב עובר לגור בספסל ברחובה של עיר, ישן בגינה הציבורית וזרוק בלי קורת גג... האם היינו מסוגלים להמשיך להתגורר בביתנו בשמחה, בלי לעשות הכל כדי להחזיר את אבינו לביתו?! האם היינו מסוגלים להמשיך לנהל את חיינו כרגיל בלי לפעול למען אבינו?! והלא גם ממקום גלותו כעת - הוא דואג ומשגיח עלינו ומעניק לנו הכל, האם לא היינו הולכים לשבת לצידו על הספסל ברחוב, לחוש בצערו ולהשתתף בכאבו?

היה לו, לאבא שבשמים, בית. היה לו מקום בו שיכן את שכינתו, דירת מגורים קבועה, 'בית המקדש'. מעת שאיננו ראויים כי ישכון בינינו, כבר כמעט אלפיים שנה שהוא גולה, ממתין ומצפה שנהיה ראויים, ואז ישוב לבנות את ביתו בקרבנו. האם לא נעשה הכל כדי להשיב אהבה עתיקת יומין למקומה, כדי לאפשר לאבינו לשוב ולבנות את ביתו? האם לא נשתתף בצערו וכאבו, ונפעל ככל יכולתנו כדי שישוב לשכון כבוד בהיכלו?

הימים הללו, ימי האבל על החורבן, הם הימים בהם אנו מתנתקים במעט מהווי חיינו, וחשים כאילו אנו הולכים להצטער עם אבא, כמו לשבת לצידו על הספסל ברחוב, להצטער עמו בצער הגלות. אלו רגעים נדירים ויוצאי דופן, בהם אנו מתחברים לאבא שלנו בקשר בל יינתק, מתוך כאב משותף ומחשבה אחידה - מתי נבוא ונראה פני אלוקים, מתי נשוב ונזכה לראות את בנין בית המקדש בתפארתו.

לכן נקרא יום תשעה באב בשם 'מועד', ככתוב בפסוק 'קרא עלי מועד'.

הביטוי מועד הוא מלשון 'התוועדות', מלשון 'בית ועד', מקום או זמן בו אנשים מתחברים ומתאחדים למטרה משותפת. זהו תפקידו של יום תשעה באב, יום של מועד - התחברות לצערו של אבא, התקשרות מחודשת עמו מתוך קשר ואהבה יוצאי דופן ומחודדים עד כלות הנפש.

לא נותר לנו עוד הרבה זמן, ימי 'בין המצרים' כבר עומדים לחלוף, יום תשעה באב אינו אלא 24 שעות בלבד. הבה ננצל את השעות הספורות בהן אבא שבשמים קורא לנו ואומר: 'בואו בניי, הצטערו עמי, התחברו עמי, הבה נחווה את הכאב יחדיו!', כי החיבור הזה עם אבא שבשמים יביא לנו את הגאולה, במהרה בימינו אמן!

מראה מעורר דמעות...

היה זה בימים בהם שלט השלטון הבריטי בארץ ישראל, שלטון ללא מצרים. בירושלים התגוררו כמה אלפי משפחות יהודיות, שמנהיגן הרוחני היה רבה של ירושלים באותם ימים, הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל. הרב היה הדמות הדומיננטית בחיי היהודים בירושלים, ולכן השלטון הבריטי חפץ להכירו, ושלח את הנציב העליון להיפגש עמו.

כשהבשילו המגעים לקראת הפגישה ונקבע לה מועד, החלו מקורבי הרב לדבר אל לבו כי ייאות לקבל את הנציב בדירה מכובדת ולא בביתו. הן הרב מתגורר בדירה טחובה וצפופה מתחת לבנין, ללא ריהוט מכובד וכורסאות נוחות, היתכן לפגוש את הנציב הבריטי העליון בבית כזה?! אך הרב סירב להצעה, ואמר כי את הפגישה יקיים בביתו הפשוט והדל בשכונת בתי מחסה, ללא כל שינוי...

כשהגיע הנציב הבריטי לפגישה וירד מרכבו, נעמד מול הבית והחל מחפש, היכן הבית היפה כראוי למנהיג היהודים... הוא תר בעיניו אנה ואנה, אך מקורביו רמזו לו לבוא בעקבותיהם, והם כבר יובילוהו אל בית הרב. עם כל מדרגה שירד הנציב לכיוון הקומה שמתחת לבנין - בה שכן בית הרב, הלכו עיניו והתעגלו בתדהמה...

כשניצב על פתח הבית, נעמד הנציב המום, כאילו הקפיא אותו המראה. הוא חשב כי הוא מגיע לבית נאה ומכובד, והנה הוא מגלה כי רב היהודים מתגורר בדירה טחובה, אי שם מתחת לאדמה, דירה צפופה ופשוטה שהדלות זועקת מקירותיה... דקות ארוכות עמד הנציב המום ומשתומם מפשטות הבית והעוני הזועק ממנו, עד שהתאושש והושיט את ידו לשלום...

מיד אחרי שאילת שלום מנומסת, לא עצר כח מלשאול בתדהמה: 'האומנם?! זה ביתו של הרב?! כאן?! מתחת לאדמה?! היתכן?! הרי שמו של הרב נערץ בפי כל, שמעו הגיע עד לממלכת בריטניה שאני פועל בשליחותה, האם ראוי שהרב מתגורר בבית שכזה?! האם לא היה אפשר למצוא לרב בית נורמלי יותר?!'

המשך בעמוד הבא >>>

>>> המשך מעמוד קודם

השאלות קלחו מפיו בשטף, לא היה ניתן לעוצרו... ההלם בו היה נתון היה כה דרמטי, עד ששכח בכלל את נושא השיחה לשמה הגיע, רק ביקש להבין את תנאי חייו ומגוריו של הרב. האומנם, בכזה בית מתגורר רבה של ירושלים?

הרב זוננפלד האזין לשאלות שנורו לעברו, וכמו ציפה להן. מצחו נחרש קמטים, והוא לא הגיב או הסביר. תחת זאת, ביקש מאורחו לבוא בעקבותיו, והובילו אל החלון היחיד בבית. הרב הסיט את הוילון, הצביע בעיניים עצובות על המראה הנשקף מהחלון, ואמר לאורחו:

'תביט נא, אתה רואה שם קיר בעל אבנים גדולות, הכותל המערבי? המקום הזה היה הבית של אבא שלי, הבית של בורא עולם, אביהם של עם ישראל. הבית הגדול והקדוש בו כבודו של עולם התגורר, הפך למאכולת אש ונחרב עד היסוד - - - '

הרב ניגב את הדמעות שנקוו בעיניו, נאנח עמוקות והמשיך: 'נו, כשאבא שלי אין לו אלא חורבה, כשהוא לא זוכה לבית יפה משלו כבימי קדם, כשלאבא אין בית - האם אני צריך יותר מחורבה? האם ראוי לי לטרוח עבור ביתי שיהיה יפה ונאה? הלא לאבא שלי אין בית בכלל, לאבא שלי לא נותרה אלא חורבה עלובה, שועלים הילכו בה!'

הרב פרץ בבכי מר, לנגד עיני הנציב הבריטי, הנדהם מפרץ ההתרגשות הלא צפוי. הוא חשב שבא לפגוש אישיות רוחנית מנהיגותית, והוא פוגש לב שבור וכאוב, מרוסק מכאב ומבכה בצער, הזועק לעברו: 'כשלאבא שלי יש בקושי חורבה, האם אני ראוי לדירה יפה ונאה?' - - -

סיפור זה, המתואר בספר תולדותיו של הרב זוננפלד, מעניק לנו ראיה אחרת, פותח לנו פרספקטיבה חדשה על החיים. כמה אנו עשויים לפעול כדי לשפר את איכות חיינו, את הבית בו אנו מתגוררים, להתקדם בעבודה או לשפר את מעמדנו האישי, ואם איננו מצליחים - הדבר כואב לנו, מצער אותנו...

אבל אם נתבונן בחסר של אבינו שבשמים, בצער העמוק על הגלות המתארכת וסאת הייסורים המדממת המוטלת על בניו אהוביו בגללה, בכאב האינסופי לנוכח ביזוי מקום מגוריו והיכלו הנשגב - יקבלו החסרים שלנו את מקומם האמיתי, הצער עליהם ייכנס למידתו הנכונה. חיינו הגשמיים יתגמדו, הכאבים האישיים שלנו יתקטנו, כי לאבינו האהוב אין בית בכלל, ביתו הפך לחורבה, ירושלים ניתנה לביזה. וזה כואב הרבה יותר, מייסר שבעתיים...

הבה נייחד את היממה הקרובה, לצאת קצת מהמחשבות על תנאי חיינו ומצבינו, עתידנו ודאגותינו האישיות. הבה נייחד את היממה הזו לחשוב כמה גדול הכאב והצער בראותנו את אבא בגלות, ומה נוכל לעשות כדי להחיש ולקרב ולמהר את הגאולה השלימה!

כי בכוחות משותפים, באחדות אמת, בתפילות מקירות הלב ובשיפור רוחני אישי - נוכל לסייע, לבנות עוד אבן, להחיש ולקרב את היום בו 'במהרה יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים!'

היכן האור? מדוע אין יום?

היה זה בעיצומו של החורף הרוסי הקפוא, בימים קצרים וקרים במיוחד. משלחת של אנשי עסקים עשתה דרכה מסנט פטרבורג לאודסה, בשל עיסוקים בוערים ודחופים שלא היה ניתן לדחותם לימי הקיץ הנוחים. הדרך מושלגת ובוצית, הקור מקפיא וחודר לעצמות, ומבעוד מועד צוידה העגלה במעילים כבדים ושמיכות צמר עבות, כמו גם בלא מעט בקבוקי וודקה לחמם את העצמות הקפואות...

הם יצאו לדרך בשעת לילה מוקדמת, נוסעים בעגלת שלג מיוחדת, רתומה לשלושה סוסים אבירים שיוכלו להתמודד עם הביצות והררי השלג הנערמים. העגלון ישב במקומו בראש העגלה, כשמשני צידיו תנורים בוערים לחמם את ידיו המצליפות ללא רחם בסוסים הרצים. מאחור, בתוככי העגלה, הצטנפו הסוחרים במעיליהם ושמיכותיהם, ונרדמו לשנת לילה...

כעבור כמה שעות התעוררו, ולנוכח החושך השורר בחוץ - שתו כוסית או שתיים ושוחחו מעט, עד שנרדמו בשנית. חלפו עוד כמה שעות טובות, ושוב התעוררו הסוחרים משנתם, אך עדיין היה חשוך וקר מאוד, ולכן לא מיהרו לצאת ולהתמתח, או לבדוק מתי יאיר השחר. בשגרתיות שלחו ידיהם לבקבוק הוודקה, שתו עוד כוסית הגונה עד שחשו כי עצמותיהם התחממו דיין, ושבו לישון שנת ישרים...

בפעם הרביעית שהתעוררו, עדיין היה חושך מוחלט בחוץ, סמיך ואפל. השלג היכה על העגלה בחוזקה, ומבעד לחלוטין נראתה אפילה סמיכה, שכדורים לבנבנים קטיפתיים מתגלגלים בתוכה... הפעם הם התפלאו - הן זו כבר הפעם הרביעית שהם מתעוררים, ועדיין חשוך והלילה שולט בכיפה? עד מתי ישרור הלילה הזה? מתי יאיר כבר השחר?

אחרי ששתו עוד כוסית, קראו לעגלון. 'ילמדנו רבינו העגלון', שאלו בפליאה, 'מתי כבר יבוא הבוקר? הן יצאנו לדרכנו לפני הרבה שעות, בלילה. התעוררנו כמה פעמים והיה לילה, ועכשיו - עדיין לילה! היתכן כדבר הזה? אולי הגענו להרי החושך, אולי כבר לא יאיר היום?'

העגלון הצטחק לעברם: 'סוחרים נכבדים! בעונה זו הימים קצרים, כבר חלפו כמה ימים, בהם ישנתם שנת ישרים. היום האיר, היתה הזדמנות לראות את השמש - אך אתם ישנתם... התעוררתם בלילה, ונרדמתם שוב עוד לפני שהאיר שוב היום... וכשהתעוררתם בשלישית, שוב היה כבר לילה... הימים חולפים, השמש זורחת, אפשר לראות את האור, אבל אתם בוחרים לישון ברציפות את שעות היום, ולכן נראה לכם כי הכל לילה אחד ארוך!'

אחרי ששתו עוד כוסית, קראו לעגלון. 'מתי כבר יבוא הבוקר? הן יצאנו לדרכנו לפני הרבה שעות, ועדיין לילה!'

את הסיפור הזה, סיפר רבי בנימין הצדיק, המגיד מראדין, כשרבן של ישראל, ה'חפץ חיים' זצ"ל תינה בפניו את צערו וכאבו האינסופי, לנוכח הגלות המתארכת וצער השכינה. רבי בנימין השיבו בסיפור זה, והוסיף: 'הרי ניתנות לנו הזדמנויות, בכל יום מחדש מאיר השחר, יש לנו אינספור הזדמנויות לגלות את האור, לפתוח פתח לגאולה, אך אנו ישנים, עם ישראל ישן ואינו מבחין בקרני השמש, מוותר על ההזדמנויות לפעול לקירוב הגאולה!'

כך אומר ישעיה הנביא: 'שומר מה מליל? אמר שומר אתא בוקר וגם לילה'. הנביא זועק בשם עם ישראל: בורא עולם - שומר ישראל, מה נשתנה הלילה הזה? על שום מה הגלות הזו כה ארוכה, כה מסובכת, כה כואבת, בלתי נגמרת? מדוע לא יקיץ הקץ ויגיע שחר הגאולה, למה הלילה הזה כה כואב ומייסר ולא מגיע כבר הבוקר?'

ואילו ה' - שומר ישראל משיב: 'אתא בוקר וגם לילה' - ניתנו כבר אינספור הזדמנויות לצאת מחשכת הגלות, לראות את אור הגאולה. אור הגאולה כבר עלה פעמים רבות, אך הזדמנויות אלה חלפו עברו בלי לנצלן, ולכן מגיע עוד לילה ועוד לילה, הגלות הולכת ומעמיקה, נמשכת ומייסרת, והבקרים מתפספסים בין הידיים, הזדמנויות של גאולה חולפות בלי להאיר...

אבל יש פתרון, הכתוב בהמשך הפסוק: 'אם תבעיון בעיו' - מלשון בקשה, תפילה. התפילות הן הכלי שלנו להביא את הגאולה. התחנונים והבקשות, הזעקה לאבא שבשמים מקירות הלב כי יגאלנו, הם שיביאו בכנפיהם את הגאולה, הם שיעלו את האור על אפילת הגלות הנוראית, ויאירו לנו באורה של הגאולה המיוחלת!

הבה נפנים את הדברים, נבין כי ענין התפילה על הגאולה נראה רחוק, ויש מי שחושבים כי מי אנחנו שנתפלל, ומי יודע אם נועיל, קודם נתפלל על צרותינו האישיות...

לא ולא! יש לנו הזדמנויות מדי יום להתפלל מעומק הלב 'ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה', לזעוק 'את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח', להשתפך ברגש ובתחינה 'ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים', כדי להחיש את הגאולה, לקצר את הגלות, להפסיק את הלילה הארוך, המתמשך והאפל שאנו שרויים בו, ולעבור ליום שכולו טוב, לימי הגאולה העתידה בה גם הלילה כיום יאיר!

זה אפשרי כל כך, וזה תלוי רק בנו! הבה נייחד את ימי האבל על החורבן, ואם לא ניגאל עוד השנה - נזכור לאורך כל השנה, לזעוק ולהתפלל, להתחנן ולהקיש על שערי שמים בתחינה נרגשת, לשפוך דמעות כמים ולהתעקש בצעקה רועמת: 'יהי רצון מלפניך... שייבנה בית המקדש במהרה בימינו, מתי תמלוך בציון, בקרוב בימינו לעולם ועד תשכון!'

עת רצון מיוחדת!

יום תשעה באב, הוא יום בו אנו מגיעים לבית הכנסת, יושבים על הארץ, ומקוננים שעות ארוכות על צער השכינה והגלות הארוכה. אך בחיקו של יום, טמונה עת רצון מיוחדת ונדירה שכדאי להכירה, ולנצל אותה היטב:

בזמן בו אנו יושבים ומקוננים על צער השכינה, מתרחש חיבור חזק ואיתן במיוחד עם אבינו שבשמים. העובדה כי אנו זונחים את כל עיסוקינו ומייחדים את זמננו להצטער ולבכות על בית המקדש ששמם והגלות הנוראית המתמשכת, יוצרת רגעי חיבור עוצמתיים במיוחד עם אבינו שבשמים, ואת הרגעים האלה יש לנצל, לשמור ולייקר...

וכך חושף הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע סגולה יקרה ונדירה: מתוך החיבור העוצמתי של הכאב - ניתן לפעול ישועות גדולות, ניתן לשפוך את הלב

המשך בעמוד 16 >>>

בליל תשעה באב, הכינו לו המשמשים שרפרף עץ קטן כדי שיוכל לשבת עליו בשעת אמירת 'איכה'. כאשר רצה לאחר מעריב להתיישב לאמירת הקינות, ראה פתאום את הכסא הקטן והעיף אותו משם בהבעת סלידה...

הרה"ג שמואל צבי גנץ שליט"א, בעובדות ותיאורים מרטיטים מבכייתם החרישית של צדיקי הדורות אודות בניית המקדש וירושלים

"בזכרנו את ציון"

עמוק עמוק נחרט לעיני חסידי קדמאי, אבלם של רבותיהם וצדיקי הדורות, כשחוו לנגד עיניהם את צערם של הרבי אודות גלות השכינה ביום תשעה באב.

חסידים וותיקים של כ"ק הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, סיפרו כי באחת השנים בה אירע תשעה באב במוצאי שבת, בעוד שהיו מקומות אצל חסידים שלא היו מפסיקים בסעודה שלישית, הביט כל הזמן הרבי ה'ברכת משה' בשעונו - מתי יגיע זמן מוצאי שבת. ברגע שהגיע הזמן השליך את ה'שטריימל' מעליו, ופרץ בבכי מר ובזעקות שבר. היה נראה כמי שנחרב עליו המקדש אך לפני מספר שעות.

באחת השנים בבית הכנסת של לעלוב-בית דוד, ברחוב בהר"ן בירושלים, שם שהה כ"ק ה'ברכת משה' זצ"ל בליל תשעה באב, בשעה שעמד לתפילת שמו"ע ערבית, הכינו לו המשמשים שרפרף עץ קטן כדי שיוכל לשבת עליו בשעת אמירת 'איכה'. הרבי לא ראה איך שהכניסו לו את השרפרף הלז, אך כאשר רצה לאחר מעריב להתיישב לאמירת הקינות, ראה פתאום את הכסא הקטן והעיף אותו משם בהבעת סלידה, ובתנועה כזאת של: 'מה לי ולפינוק הזה', וזרק את עצמו על המרצפות. שמעו בכל בית הכנסת את ההנפילה. בשעת אמירת הקינות היה בוכה בבכי ובשברון רוח.

בכל ימי בין המצרים ראו על הרה"ק כי אבלו בליבו. הכאב הזה התעורר שוב בכל שנה ושנה. פעם עבר בתשעה באב ליד קבוצת צעירים, שחייכו בתוככי שיחתם. הרבי עצר את שיחתם ושאל בנימת כאב: "וואס לאכט איר?", והמשיך: "אני פעמים צוחק גם, אף בצחוק מריר!"...

בסיום מלחמת ששת הימים, לאחר ששוב דרכה רגל ישראל ליד שריד בית מקדשנו, חידש הרבי את מנהג אבותיו להיות בין מנחמי ציון וירושלים, לפקוד את הכותל המערבי במוצאי תענית תשעה באב, ולקדש שם את הלבנה. מאות אנשים היו מצטרפים אל הרבי בנסיעתו אל הכותל, ולאחר קידוש הלבנה היה יוצא במחול, שותה 'לחיים' כנהוג ומברך את כולם שנזכה לראות במהרה בנחמת ציון.

השי"ת בונה ירושלים עם מעשינו הטובים

כאן המקום לציין דברים המעוררים, של הרבי הקדוש רבי נפתלי מראפשיץ בספרו הנודע 'זרע קודש', המבאר לאמור כי הבורא יתברך יבנה את משכנו ואת העיר ירושלים, לפי מידת המעשים הטובים של בניו - בני ישראל: "פי' 'ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם', ש'בונה ירושלים ה'' (תהלים קמ"ז, ב'), ובמה בונה אותה, בימינו, ע"י הימים שלנו, שבכל יום כשאדם עובד אותו ית', הכל לפי מעשיו בונה את ירושלים וביהמ"ק, יש בונה ביום אחד שורה שלימה ויש מניח למשל לבינה אחת, כן בונה האדם מישראל שעובד ד' בכל יום, עד שיהי' נבנה בשלימות ב"ב, וכן שמעתי מהרב הקדוש מו"ה אלימלך זצ"ל, שכשעשה עליית נשמה, ראה שנושאים את כלי הביהמ"ק ואמרו לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא מהגלות, ופ"א אמר שנפל בית טומאה אחד בצורה גדולה מאוד, ובכל יום עולים אלפי אלפים בעלי מלאכות בנאים לבנות החומה, אבל יש לי שומר טוב, שכשהרב מו"ה יעקב יצחק מלאהנצהוט מתפלל תפילת י"ח מתפילת מנחה, מפיל כל מה שבונים, והבנתי דבריו הקדושים שמפיל זה ע"י תפילתו, ובונה חומות ירושלים, לפי ערך זה מפיל מהבית הזה של טומאה, כי כשזה קם זה נופל"...

לא זזה שכינה ממנו

ה'כותל המערבי' היה אחד מקירותיו הגה"ק רבי עקיבא יוסף שלעזינגר זצוק"ל, שהיה מגדולי חושקי הגאולה, ומאוד היה ממצפים אליה. בקרבתו שהה הרבה.

תשוקתו אל נחמת ציון לא ידעה שובע. בלילות נטולי ירח היה רבי עקיבא יוסף יוצא את חומותיה העתיקות של ירושלים, מקיף את ההרים הסובבים

לה וכולו אחוז שכרון כיסופי הגאולה. היה מפזם בשירי גאולה וציפייה.

פעם נשאל כ"ק מרן אדמו"ר בעל שפע חיים מצאנז, מהיכן נובעת תשוקתו הגדולה לאהבת ציון וארץ הקודש? הוציא הרבי ממגירת שולחנו את הספר 'מחזירי עטרה ליושנה', בו רשם עלי גוויליו רבי עקיבא יוסף את הפרטים להגשמת חזונו הגדול. התבטא הרבי מצאנז: "לספר קטן הכמות הזה ולמחברו, היתה השפעה עצומה עלי. הדברים הרשומים עלי יריעות הספר, הם הם שהביאו אותי לתשוקה עצומה לארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה. הלוואי והיו שומעים לקולו של רבי עקיבא יוסף" - המשיך הרבי מצאנז בביאורו - "או אז היתה כל תמונת עולם היהודי שונה לחלוטין. בשל ציפייתו לשוב ה' לציון קבע רבי עקיבא יוסף את משכן ביתו ממש צמוד לכותל המערבי.

בכל יום שיבוא

לא רק צדיקי הדורות השתוקקו כל ימיהם עלי חלד לביאת המשיח, אלא בכל דור ודור היו בני עלייה, יהודים ישישים שהשתוקקו בכל לבם ומאודם לימות המשיח. היו עיניהם כלות לתשועת הבורא, ולביאת המשיח.

מבני העליה בירושלים של מעלה בדורות קדומים, היה הגה"צ רבי שמואל הלל שינקר. הדביקות בקונו והפרישות כמו קימת חצות, טבילות ותעניות - היו חלק מסדר יומו ומהווי חייו. כל הנקלע במחיצתו נסחף אחר אמונתו, כי הנה המשיח כבר בא ומזומן הוא בכל רגע.

מסופר כי באחת מן השנים נפטר עליו בנו ר' מנדל. ר' שמואל הזקן היה כבר חלש, אך אמונתו כצור ברזל, כי יום תחיית המתים כבר בא. ביום ט' אייר היה זה כאשר נסתלק בנו, כשהוא אך בן ארבעים ושש. ר' שמואל לא הוריד דמעה אחת, כאשר בביטחון הוא מלא ורגיל תמיד על לשונו: "הנה הוא, הנה הוא, משיח!!". בגודל אמונתו, לא היתה שיחה ששוחחת עמו ולא הזכיר את משיח העומד לבוא עתה ממש.

"אחכה 'בכל יום' שיבוא, לא שייך לומר בימינו" - היה מתבטא רבי שמואל - "אלא בכל 'רגע' שיבוא!". כך באמונה חושית של ממש, ציפה והאמין כי בוא יבוא ברינה. אנשי ירושלים היו מתבטאים בפליאה: "אם יש מי שמצפה לישועה באמת, הרי הוא רק ר' שמואל שיינקר!".

עיר ציון תמלא

שמו של החסיד הנודע רבי מנדל גפנר זצ"ל, יצא לתהילה בקרב עם סגולה, כחד מצדיקי קמאי המקדש שמו יתברך ברבים.

מטרה אחת ויחידה הייתה בעולמו הקדוש: לתקן עולם במלכות הבורא ולביאת המשיח. "רצוני לקיים 'ציפית לישועה' במחשבה, בדיבור ובמעשה". מי שזוכה היה לשהות בקרבתו, חש את ציפיותיו התמידיות לגאולה הקרובה. היה מחדיר אמונה וביטחון לכל סובביו כי הנה משיח מגיע.

מעשה היה, ובערב שבת נמצא כי ה'קפטן' של רבי מענדל נקרע. הציעה

המשך בעמוד 19 >>>

"ארבע שנים באושוויץ, היה 'יום כיפור' שנמשך ארבע שנים. כשהשתחררנו, נעמדתי ליד השער ואמרתי: 'רבש"ע! עתה זה 'נעילה' של יום הכיפורים הארוך, לכן אני מבקש ממך, אבינו שבשמיים פתח לנו שער בעת נעילת שער!'"...

'קרבת אלוקים' בבור ה'קרבול' הצורב והנורא

הרב ישראל ליוש

בעיצומם של ימי האבלות על חורבן בית המקדש, הבה נשכיל מעט ממבטו המחודש של השל"ה הקדוש, בדרשתו לפרשת בלק, וזה לשונו: "דע, כי אין רע יורד מלמעלה לאומה ישראלית כי בנים הם לה', ואף שחרה אף ה' בהם בחורבנות המקדשות וחורבן ישראל וגלויותם בין האומות, הכל הוא לטובתם, וכאשר ייסר איש את בנו - ה' מייסרנו, והכל לטובתנו. להזדכך בכור האומות להתם חטאת ופשע, להיות זך בלי שמרים בלי סיג, רק אור בהיר לעתיד. כי הייסורין ממרקין, וגם מביאין לידי תשובה... ואז יקויים 'ארוממך ה' כי דליתני', ולו שני פירושים: לשון דלות ולשון התרוממות, כי הדלות שהן הצרות, הן סיבות התרוממות, וגורמות להיות יתרון אור ממה שהיה. ויתרון אור הזה יבוא מהחושך, כי 'במחשכים הושיבני' כדי שיצא אור גדול מהחושך.

"וכמו דם המתהפך לחלב שהוא לבן, כן 'ויהפך ה' את הקללה לברכה', כי הקללה עצמה נתהפכה לברכה. וחורבן בית המקדש היא בניינו, כי חורבן בית המקדש גורם להיותם 'תם עוונך בת ציון', ואז יבנה בית המקדש הגדול, שהוא בנין בית עולמים הנצחיים. על כן נוהגין כבוד בחורבנו כמו שהיו נוהגין בישובו, כי החורבן סיבת הישוב האמיתי, והוא על דרך דתנן 'הסותר על מנת לבנות'. וצום הרביעי וצום החמישי יהיה לששון ולשמחה.

"ועל זה בא הרמז בתורה בדברי אהרן שאמר 'חג לה' מחר', ואמר זה על י"ז בתמוז, ויש 'מחר' שהוא לאחר זמן, ורמז כי לעתיד יהיה צום רביעי לחג לששון ולשמחה. ותשעה באב נקרא 'מועד', כמו שנאמר 'קרא עלי מועד', על שם עתיד שיהיה חג. על כן תשעה באב תמיד חל כמו שחל יום ראשון של פסח, שבו יצאו ישראל ממצרים שהוא מעין גאולה דלעתיד, כמו שנאמר 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות'".

בספר 'שאל אביך ויגדך' מובאים שני סיפורים, על אדם שעבר את השואה האיומה, ודווקא בלב התופת הנוראה הרגיש 'קרבת אלוקים' מאין כמותה:

הם הגיעו לאושוויץ משפחה שלמה, הורים, שלושה אחים ושלוש אחיות. כמו כולם עמדו בתור רווי האימה של הסלקציה הנוראה, בניצוחו של הצורר ד"ר מנגלה ימ"ש. יש המופנים ימינה אל החיים ויש הנשלחים שמאלה אל המוות.

כל בני המשפחה, ההורים האחים והאחיות, נשלחו שמאלה אל המוות, מלבד אח אחד שהופנה ימינה להצטרף אל כוחות העבודה, ששמשו למטרותיהם הנלוזות של הנאצים ימ"ש.

"לאחר המיון הנורא" - מספר אותו יהודי - "נלקחתי יחד עם עוד שבעה עשר אנשים צעירים, כדי לצאת לעבודות הכפיה. אבל כדי ל'הכשיר' אותנו לעבודה, נצטווינו להתפשט מכל בגדינו, ולקפוץ לבור מים שנמהל בכמות גבוהה של 'קרבול' - חומר חיטוי חריף וצורב מאוד. קשה לתאר" - ממשיך היהודי בתיאורו - "את הצריבה הנוראה בכל חלקי הגוף, ובמיוחד החומר החריף שחדר לעיניים ולאוזניים. כולם קפצו אל המים ומיד ברחו החוצה מן הבור, אך אני, דווקא במים הצורבים הללו, נשארתי לעמוד רגע ארוך ומלמלתי לעצמי:

'רבש"ע! היו לי אב ואם, שני אחים ושלוש אחיות, ועכשיו אין לי כבר אף אחד! אין אבא, אין אמא, אין אחים, אין אחיות! אבל עוד נשארתי בבגדים שלי. עכשיו גם זה כבר אין לי, הלא הפשיטו אותי מבגדיי, נותרתי עירום! אם כן, 'מבשרי אחזה אלוק', נשארתי רק אני ובשרי ואתה אלוקי! אותך אף אחד לא יוכל לקחת ממני, אם כן, מה חסר ליי?'...

"מחשבות אלו" - אמר היהודי - "גרמו לי לחוש תענוג כה גדול, שכמותו לא חשתי בכל חיי!

חבריי היהודים עמדו מחוץ לבור וצעקו לעברי: 'מה אתה עומד ומשתהה שם, בקרבול החריף והנורא הזה, צא מהר מהגיהנום!' אך אני המשכתי לעמוד שם, ולהתענג על 'קרבת האלוקים' העצומה שחשתי דווקא בצריבה הנוראה".

◆◆◆

על 'הרגש' נפלא נוסף מספר אותו יהודי: "ארבע שנים הייתי באושוויץ, שבעת מדורי גיהינום הם רק דמיון למנת הייסורים הגדושה שעברתי שם, ובכל זאת הרגשתי בכל השנים הללו קדושה וטהרה, כמו יום כיפור ארוך בלי הפסקה....

"בסיום תקופת הזוועה, כשהגיעו האמריקאים ואמרו לנו שאנו חופשיים ומשוחררים, אמרתי לעצמי: 'ארבע שנים היינו פה, יום כיפור שנמשך ארבע שנים! עכשיו אנחנו יוצאים לעולם הגדול, ומי יודע אלו פנים יהיו לנו?' ואז נעמדתי ליד השער ואמרתי: 'רבש"ע! עתה זה 'נעילה' של יום הכיפורים הארוך, לכן אני מבקש ממך, אבינו שבשמיים פתח לנו שער בעת נעילת שער!'..."

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל:
israel.layosh@gmail.com

>>> המשך מעמוד 2 | הרה"צ רבי אריה שכטר שליט"א

הניגון שלך: 'אבל כואב לו! כואב לו!' וזה מנע אותנו מלחטוא!"

זו המציאות! אילו היינו מרגישים וחיים את המציאות הנוראה הזאת, היינו שרויים באבל אמיתי. גם אלמלא היתה ההלכה אוסרת עלינו לנהוג מנהגי שמחה בימי בין המצרים, איך היה אפשר לשמוח? "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון... איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר" (תהילים קל"ז א'-ד').

אילו היינו זוכים לאלומות אור באותן אלפי שנות גלותנו - כי אז לתחושות האבלות היו מתלווים שביבי תקוה ונצנוצי שמחה. אבל הגלות היא קשה ומרה. עם ישראל סבל לאורך הגלות רדיפות, שמד, גזרות, מסעי צלב, אינקוזיציה, קנטוניסטים, שואה.

וגם מהבית פנימה שבענו מרורים. יהודים פורקי עול עמדו בראש תנועת ההשכלה הארורה, והפילו חללים רבים מכרם בית ישראל, תחת הסיסמה הכפרנית "ככל הגוים בית ישראל". אותם פורקי עול הקימו לימים מדינה בארץ ישראל, והעבירו מאות אלפי עולים חדשים על דתם. ומאז הם לא שוקטים על שמריהם, כל העת זוממים ופועלים לעקור את התורה והאמונה מעם ישראל.

"מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה, וכל יום ויום מרובה קללתו משל חברו" (סוטה מט ע"א)

(מתוך 'אריה שאג' - בין המצרים)

אחינו בית ישראל
אחינו
המרכז לסיוע והכוונת תלמידים

קבלו מתנה בשווי 1790 ש"ח!

מייד ללא הגרלה!

חיפשתם להיות שותפים בזיכוי הרבים?

זו ההזדמנות שלכם!

ארגון 'דרשו' ו'אחינו' יוצאים במבצע ענק של תרומות ומתנות לתורמים לארגון 'אחינו' ולפעילות העניפה של קירוב קרובים ורחוקים, וסיוע נרחב ברוחניות וגשמיות לתלמידים בישיבות הקדושות להתקדם ולהעלות בדרך ה'.

התורמים יזכו בכרטיסי הגרלה להגרלה הגדולה של

50.000 ש"ח

פרס ראשון: זכייה בסך 20.000 ש"ח
פרס שני: זכייה בסך 10.000 ש"ח
פרס שלישי: זכייה בסך 5000 ש"ח
פרס רביעי: זכייה בסך 1500 ש"ח
פרס חמישי: זכייה בסך 1000 ש"ח
פרס שישי: זכייה בסך 500 ש"ח
ועוד 6 הגרלות ביניים בסך 2000 ש"ח כל אחד

ובנוסף, 'דרשו' מעניק מתנות באופן מיידי עד לשווי של

1790 ש"ח!

1

תרומה בסך 18 ₪ ל-15 חודשים סך תרומה 270 ₪
קבל מיידית מתנה בסך 400 ₪:
סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'
+ כרטיס להגרלה הגדולה

4

תרומה בסך 18 ₪ ל-22 חודשים סך תרומה 396 ₪
קבל מיידית מתנה בסך 580 ₪:
סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'
"חמשה חומשי תורה" בכרך אחד 'מהדורת דרשו'
ספר "דרש דוד" על המועדים, כרך א' או ב'
+ 2 כרטיסים להגרלה הגדולה

5

תרומה בסך
קבל
+

* ההגרלה הגדולה תתקיים אי"ה בחודש אלול תשע"ט

להצטרפות וקבלת

מקובר

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

2

תרומה בסך 18₪ ל-18 חודשים סך תרומה 324 ₪

קבל מיידית מתנה בסך 460 ₪:

סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'

סט "חפץ חיים ושמירת הלשון" מפואר'דרשו'

+ כרטיס להגרלה הגדולה

3

תרומה בסך 18₪ ל-20 חודשים סך תרומה 360 ₪

קבל מיידית מתנה בסך 560 ₪:

סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'

סט"חפץ חיים ושמירת הלשון" מפואר'דרשו'

+ 2 כרטיסים להגרלה הגדולה

18₪ ל-24 חודשים סך תרומה 432 ₪

מיידית מתנה בסך 630 ₪:

גביע כסף

סכין לחלות כסף

כף לעוגה כסף

3 כרטיסים להגרלה הגדולה

6

תרומה בסך 36₪ ל-20 חודשים סך תרומה 720 ₪

קבל מיידית מתנה בסך 1350 ₪:

סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'

"חמשה חומשי תורה" בכרך אחד 'מהדורת דרשו'

ספר "חפץ חיים" מהדורת 'דרשו'

ספר "מועד לדוד"

גביע כסף

כף לעוגה כסף

סכין כסף

+ 6 כרטיסים להגרלה הגדולה

7

תרומה בסך 36₪ ל-24 חודשים סך תרומה 864 ₪

קבל מיידית מתנה בסך 1790 ₪:

סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'

סט "חפץ חיים ושמירת הלשון" מפואר'דרשו'

"חמשה חומשי תורה" בכרך אחד 'מהדורת דרשו'

"דרש דוד" על התורה 3 כרכים

גביע כסף

כף לעוגה כסף

סכין כסף

+ 10 כרטיסים להגרלה הגדולה

המתנות: 02-5609000

info@dirshu.co.il | 02-560-9000 | יו"ל ע"י 'דרשו' - קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

>>> המשך מעמוד 1 | לקט מיוחד

בתום התפילה, פנתה הרבנית ע"ה אל כמה ממקורבותיה, ואמרה להן:

"אני מרגישה שהיה אפשר לנצל את כל הדמעות הללו שנשפכו כאן כמים, לדבר מועיל יותר, והוא- להתחנן בפני השי"ת שיחזיר אותנו אל חיקו, וישיב את השכינה אל מקומה, ויביא את משיח צדקנו. שהרי כשיבוא המשיח ויגאלנו, תיעלמנה כל הצרות!".

הרבנית הוסיפה ואמרה, שבוודאי אין לתאר ואין לשער את כוחה של דמעה הניגרת מעינו של יהודי, אבל הבעיה היא שכל אחד מתפלל על צרתו שלו, או לכל היותר על צרותיו של הציבור שבו הוא שוכן, ולא יותר מזה.

לא מנצלים את הדמעות לתפילה על כלל ישראל ועל גלות השכינה, ועל כך שתחזינה עיננו בשובו של השי"ת לציון ברחמים. כי אם היינו עושים זאת, בוודאי שהקב"ה היה מאזין לתפילותינו ומחיש לנו את הישועה.

משל למה הדבר הדומה? - למשלו של ה'חפץ חיים' שסיפר על בן מלך שסרח, ואביו הרחיקו מארמונו, הגלהו הרחק הרחק, ושלח אותו לעבוד עבודת פרך אצל איכר פשוט שבפשוטים. לאחר שעברו כמה חודשים, התגעגע המלך לבנו, ושלח את מקורבו שילך אל האיכר ההוא, שיודיע לנסיך שאביו המלך מעונין לסייע לו, וישאלהו במה הוא זקוק לעזרה.

כשהגיע השליח אל הכפר בו שהה בן המלך, הזדעזע לראות את מצבו הנורא של הילד המעודן, שהיה מורגל בכל התפנוקים שבעולם, ועתה עליו לעבוד אצל איכר המרוחק כמרחק שמים וארץ מנימוסי מלכות.

כשהציג השליח את עצמו בפני בן המלך, ושאל במה הוא זקוק לעזרה, ביקש הנסיך שאביו המלך ישתדל אצל האיכר שלא ייתן לו עבודה כל כך קשה, ושייתן לו מדי יום קצת יותר אוכל...

כשחזר המקורב אל המלך ודיווח לו על בקשותיו של בנו, פרץ המלך בבכי, ואמר: 'הזהו בני?! כך נראה בן מלך?! זה מה שעומד לו בראש - שיתנו לו קצת יותר אוכל, ולא ישתעבדו בו?! הלא היה באפשרותו לבקש הרבה יותר! הוא היה יכול לבקש ממני שאשחרר אותו, שאחזיר אותו אל הארמון, והכשירנו לימים שבהם יצטרך לאחוז בתפקיד המלך, ולענוד את הכתר לראשו!'...

כך גם אנחנו, אמר ה'חפץ חיים', מבקשים מהשי"ת שייתן לנו קצת יותר אוכל, קצת יותר פרנסה, קצת יותר נחת, אבל שוכחים את העיקר, ולא מבקשים על הגאולה, וחבל. כי אם היינו עושים זאת, בוודאי שבכלל מאתיים מנה, ועם גאולתנו - היו גם כל הצרות חולפות מן העולם!

מי הוא המוזר?

למעונו של מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, נכנס אברך אחד ושאל:

"בשולחן ערוך נאמר כי בשעת ברכת המזון יש לכסות הסכין, לפי שיש חשש שבזמן שהוא אומר 'רחם נא על ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך' - ידקור עצמו בסכין מרוב צער על החורבן. והנה", שאל האברך, "מעולם הרי לא שמענו על חשש כזה, שאחד יזיק לעצמו כשמזכיר את חורבן בית המקדש?".

רבי חיים שמע את שאלת האברך והשיב לו: "הדין לא מוזר. פעם כל איש פשוט היה מבין את חומר עניין החורבן, ומאבד את עשתונותיו כשמזכירו, עד כדי כך שהיה חשש אמיתי לסכנת נפשות. אנחנו, לצערנו הגדול - משונים, ולא ההלכה!".

ואל יאמר אדם: 'וכי בכוחי להביא את הגאולה?! הרי כל גאוני עולם ומצוקי ארץ הפילו על כך שיח ותחינה לפני בוראם, וביקשו והתחננו על ביאת המשיח, ולא נענו, ואני הקטן אוכל לעשות זאת?!'

אל יאמר זאת, אלא יתנהג כפי שמובא ב'מסילת ישרים', פרק י"ט- בביאור חלקי חסידות, וזה לשונו:

"ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים וכו', המפני תפילתי יכנסו הגלויות ותצמח הישועה? - תשובתו בצדו, כאותה ששנינו: לפיכך נברא אדם יחידי, כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת. ואף שלא תיעשה בקשתם, מפני שלא הגיע הזמן, או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה".

למדנו מפורשות מדברי ה'מסילת ישרים' שכל אדם, גם בדורנו, יכול להתפלל אל השי"ת שיביא את משיח צדקנו, ויש להקב"ה נחת רוח מזה.

טובל פתו בכוס דמעותיו

אחד מתלמידי מרן הגאון בעל ה'חתם סופר' זצ"ל, רבי משה נובומסטר מהמבורג, מתאר בספרו 'זיכרון למשה' כיצד מרן זי"ע קיים בנפשו את מצוות זיכרון החורבן וצערה של שכינתא בגלותא, וכך הוא כותב: "פעם, בערב תשעה באב, התבודד החתם סופר בחדרו. הייתי סקרן מאוד לדעת את סיבת התבודדותו, כי הלוא ידעתי שבערב תשעה באב אחר הצהרים, אינו עוסק לא בדבר הלכה ולא בחיבור תשובות לשואלים. העזתי פניי ברבי, והצצתי דרך חור המנעול, ומה נורא המחזה שנגלה לעיניי: איש האלו-קים יושב ומקונן על חורבן הבית, על ידו מונח ספר ובידו כוס אשר לתוכה הזיל דמעותיו עד שנתמלאה, ובשעה שישב לאכול סעודה המפסקת לגם מכוס הדמעות, לקיים מה שנאמר 'האכלתם לחם דמעה ותשקימו דמעות שליש'...".

את תלמידו של ה'חתם סופר' - רבי שמעון דייטש - שעלה לימים לירושלים, מצאו פעם בערב תשעה באב בשעת הסעודה המפסקת, כשהוא טובל את פתו בכוסית של דמעות.

"מאי האי?", שאלוהו חבריו.

"כך נהג מורי ורבי ה'חתם סופר'" - נענה להם רבי שמעון - "שהיה סוגר עצמו בחדר מיוחד בערב תשעה באב אחר הצהרים, בוכה ומקונן על חורבן בית המקדש ועל גלות השכינה, אוסף דמעותיו בכוס, ואחר כך טובל בהן את פתו בסעודה המפסקת, לקיים מה שנאמר 'ושקווי בבכי מסכתי'".

(חלקים מתוך מאמר של הרב בנימין כהן - המבשר תורני פנחס תשע"ח)

>>> המשך מעמוד 11 | הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

ולפעול ישועות נשגבות, אשר אי אפשר לזכות בהן באף זמן אחר כמו בעת החיבור הזה. אך מי שלא נזהר ברגעים היקרים הללו, ואינו מצטער וכואב עם אבא שבשמים - כמה הוא מפסיד וכמה הדבר מסוכן, לקחת את רגע החיבור עם אבא שבשמים ולהשליכו ככלי אין חפץ בו...

הבה נכיר בערכן של שעות הקינות, הבה ננצל כראוי לפתוח את הלב ולהקיש על שערי שמים, לפעול ישועות לעצמנו ובעיקר - להחיש את הגאולה וישועת עם ישראל!

נעליים שמעולם לא ננעלו...

מהמקורבים ביותר לגאון ישראל ה'חפץ חיים' זצ"ל, היה יהודי תלמיד חכם שזכה לשמשו בשם רבי לייבל'ה ברוידא זצ"ל. כשנפטר הרב ברוידא ובאו המנחמים לביתו, הוליכה אותם רעייתו האלמנה לחדר השינה שלו, שם היו מונחות נעליים שחורות ומבריקות, חדשות ונוצצות, שמעולם לא השתמשו בהן. לנוכח עיני המנחמים התמהות על הנעליים שלא באו לשימוש, הסבירה רעייתו:

'הרב היה תלמיד ה'חפץ חיים', וכמי שגדל בצילו - היה חי את הציפיה למשיח, את הדריכות לקראת עת הגאולה... הרי לרבו היה בגד חדש וחשוב בו לא השתמש מעולם, כי אמר שהוא מונח אצלו לעת ביאת המשיח, אז יוכל לצאת לקראתו בבגד חדש, כראוי למעמד המכובד של קבלת פני משיח... ואף בעלי כן, הכין לעצמו זוג נעליים חדשות בהם יצעד לקראת המשיח, ובכל יום היה מביט בהן בצער ובאכזבה, ומנער אותן מהאבק באומרו: 'היום לא זכינו, אבל אולי מחר, אולי מחר...''

את הסיפור סיפר מגיד המישרים הנודע, הגאון הרב מנחם שטיין שליט"א, והמסר הבוקע ממנו נוקב חדרי לב: הרי כשאנו מחכים למשהו, אנו יודעים איך לפעול כדי לקדמו... כשמצפים לעבור דירה - רצים אחרי המתווכים, כשמבקשים לעשות שידוך - מטרטרים את השדכנים, וכשמבקשים להתקדם בקריירה, אנו יודעים איך לדחוף, לפעול, לנסות בכל דרך...

הבה נחיה את הציפיה לגאולה, לפחות באותה מידה... הבה נפעל בכיוון, נדחף בכל הכח - נתפלל מעומק הלב, נפעל להרבות אהבת חינם, נכניס את הציפיה לגאולה כנוכחת ופעילה בסדר היום שלנו. ואז נוכל לענות בחיוב על השאלה שנישאל 'ציפית לישועה?' - כי אכן, פעלנו ככל יכולתנו, עשינו כל שלאל ידינו, כדי לזכות כבר בישועה, כדי לראות בשובנו לציון ברחמים!

(מתוך הספר 'פניני פרשת השבוע', הרב קובלסקי)

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א, כתבו ל:
6182918@gmail.com

כשמשה רבינו ע"ה היה מלך בכוש - האם דיבר דברים בטלים?

"אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה" (דברים א', א')

כתב האור החיים הקדוש: "אמרו בגמרא (יומא יט:) אמר רבא, השח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר 'ודברת בם' - ולא בדברים בטלים, מכאן שאסור לדבר זולת בדברי תורה ויראה.

"והודיע כאן הכתוב כי משה רבינו עליו השלום - אלה הם הדברים אשר דיבר כל ימיו מעצמו, לבד הדברים אשר צווה מה' לדברם, הא למדת שקיים 'ודברת בם', ודבריו אלה כל רואה יעיד כי כולם דברי תורה וחכמה ומוסר", ע"כ.

בס' 'תפארת שלמה' עה"ת הקשה ע"ז, שהרי משה רבינו ע"ה, בן שמונים שנה היה קודם שקיבל את התורה, ומלך בכוש ימים רבים, ואיך כל ימיו לא דיבר רק דברי תורה ולא דברים בטלים?

וכתב: "הנה זה הוא ענין סוד ליראי ה' ולחושבי שמו, אע"פ שעוסקים ומדברים בדברי עוה"ז, מ"מ מחשבתם קשורה ודבוקה בהשי"ת ברוך הוא כל הימים, וכל דבריהם בקדושה".

וענין זה אמר המגיד ל'בית יוסף' (מגיד מישרים פר' ויקרא): "תדיר תהא מחשבתך דביקא באורייתא אוף בעידן דאת ממלל עם בני נשא ובעידן דאת אכיל ושתי".

וכ"כ ה'נפש החיים' (שער א פ"ח): "שגם באותה העת ושעה מועטת שאתה עוסק בפרנסה כדי הצורך וההכרח לחיות נפש, עכ"פ ברעיוני מחשבתך תהא מהרהר רק בדברי תורה".

ובתולדות הרד"ל (הגאון רבי דוד לוריא זצ"ל - נדפס בתחי' פירושו לפרד"א) מובא עליו, שהשי"ת חננו בכח נפלא, אשר עם כל עוצם טרחו ועמלו בחסדים ובביקור חולים וכיוצ"ב, עכ"ז היו רעיוניו ומחשבתו קשורים גם אז בענין התורה, כאשר היה ניכרת מחשבתו מתוך מעשיו, שתמיד באמצע עסקי החסד שהיה עושה, היה מפסיק לחפש כרגע בבבלי או בירושלמי או בפוסקים מקום העיון שהרהר אז.

ובהערה שם (אות יב) מובא: "ועיני ראו בבואו מאהליב על דבר ענין טובת הכלל, בעת אשר כל חכמי וגבירי מאהליב עטרוהו מסביב לטכס העצה עמו, פנה באמצע מאיתם על רגעים אחדים, ובא אלי בהתפעלות רבה, על החידוש הנפלא שעלה אז פתאום ברעיוניו, בהא דפ"ק דקידושין (ו.) באיבעיא להו מיוחדת מהו וכו', שמכוון שם י' לשונות, והם מכוונים ע"פ יסודות הזוה"ק לעשר ספירות אחת לאחת.

מה המקור למנהג גדולי ישראל ודיינים לצאת במקל עם עטרה של כסף, ויש במקל נקב ורצועה בתוכו?

"וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ" (דברים א', ט"ז)

בסנהדרין (ז:) "ואצוה" ל' זירוז, אמר רבי יוחנן כנגד מקל ורצועה תהא זריז.

וברש"י שם פי', שזירז על המקל ועל הרצועה (שילפי' שם מ"אלה המשפטים אשר תשים לפניהם" אלו כלי הדיינים, מקל ורצועה, ושופרא וסנדלא), שיהיו הדיינים מטילין על ידם אימה על הציבור לשם שמים.

ובשו"ת 'התעוררות תשובה' (להג"ר שמעון סופר זצ"ל ח"א סי' קע"ח) כ' במה שעלה על הדעת להרהר על אותן גדולי ישראל אב"ד וראשי דיינים, שמנהגם היה לשאת מטה עם עטרה כסף על ראשו, וטפח מתחת העטרה יש נקב ובו יש רצועה של עור, אם יש טעם בדבר הזה.

וכ' ע"פ הגמ' הנ"ל שי"ל שלכן נשאו מקל ובו תלוי רצועה, להראות לעם בזה לייסרם ולהזהירם ולהטיל אימה עליהם, לשם שמים.

וכיון שהמה אב"ד וראשי דיינים, היו שמים במטה עטרה של כסף, דהרי ת"ח העם מעשרין אותו.

השאלות בפרשת השבוע

- **האם מותר לישראל להראות את חוזקם לגויים?**
- **מדוע פתח משה את דברי תוכחתו ברמז, וסיים בגלוי?**
- **מהי המעלה המיוחדת בתוכחה הנאמרת סמוך למיתה?**
- **עונשו של משה שלא יכנס לארץ - בגלל מעשיו או בגלל העם?**

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה והמועדים' לרכישה התקשרו 02-5609000

הרה"ג רבי יהודה לב שליט"א
בעמח"ס "לב המועדים"

מדוע פרקי איכה והקינות נסתדרו לפי סדר האלף-בית?

ירמיהו הנביא כתב את מגילת איכה ברוח הקודש מפי הקב"ה, כדכתיב (ירמיהו ל"ו א', ב'): "ויהי בשנה הרביעית... היה דבר הזה אל ירמיהו מאת ה' לומר לו, קח לך מגילת ספר וכתבתה אליה את כל הדברים אשר דברתי אליך על ישראל ועל יהודה וכו'".

הטעם שפרקי איכה והקינות נסתדרו לפי סדר האלף בית (פרקים א ד):

"א"ר מפני מה לקו באלף בית [שבאיכה] מפי שעברו על התורה שניתנה באלף בית" (סנהדרין קד, א).

טעם אחר: אמר ר' יהושע למה נכתבו הקינות באלף בית, מפני שעברו ישראל על כ"ב עבירות כנגד כ"ב אותיות שבתורה (ילקוט שמועני איכה תחרב).

טעם אחר: משום שהסדר א' ב' מוכן ורגיל לכל, לסייע להם לישראל לשנן את דברי התוכחות והקינות (מדרש תדשא).

הטעם שפרק ה' אינו בסדר אלף בית:

לפי שד' פרקים ראשונים עוסקים בתיאור העזות בעם ישראל, ובעקבותיה את המצב המצפה להם לישראל בעקבות כך, משא"כ פרק ה', הוא תפילה לקב"ה שיתבונן על מצב העם, ולכן בפרק ה' בין לטעם [שסידרו על סדר א' ב'] לפי שעברו על דברי תורה שניתנו בכ"ב אותיות, בין לטעם שעברו עברות כנגד כ"ב אותיות, וכן לטעם של המדרש תדשא שיהיה שנון בפיהם, פרק ה' אינו קשור לחטאות בני ישראל, ולכן לא באו להזכירן ולא לפרטן ולכן א"צ שיהיה שנון בפיהם (אורות משפט ע"מ שסו).

הטעם שבפרקים ב' ד' מתחלפות האותיות 'עי"ן' ו'פ"ה' בסדר האלף בית, משא"כ בפרק א' שמסודר כסדר הא' ב' (מדרש איכה ב ג אות פה):

לפי שהיו אומרים בפיהם מה שלא ראו בעיניהם, וכעין זה מובא בסנהדרין (קד, א) בשביל המרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם (מדרש שם).

הטעם שמתחלפות רק בפרקים ב' ד' ולא בפרק א':

לפי שאם היו משנים גם בפרק א', היה נראה לומר שזה היה סידרו של ירמיהו באלף בית פ"ה קודם לעי"ן, ולכן הראה לנו בפרק א' את סדר האלף-בית, ובפרקים האחרים הקדים פ"ה לעי"ן (מהרש"א).

טעם אחר: לפי שפרק א' מדבר על העיר ירושלים, ועליה לא שייך לומר שאמרו בפה מה שלא ראו בעין, משא"כ שאר הפרקים העוסקים באומה הישראלית, שעליהם נאמר שהקדימו בעוונותיהם פה לעין (בעל ידי משה).

טעם אחר: הקדימו פה לעין כנגד נביאי השקר, שהקדימו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם, או כנגד זה שרדפו אחר אכילת פיהם ולא השתוקקו לגאולת עין (ילקוט מעם לועז בשם ספר אלון בכות).

צורת הקריאה

קוראים מגילת איכה בישיבה, ואף הבעל קורא יושב בקריאתה, והטעם: כדרך האבלים (תשובות והנהגות רצ).

זמן הקריאה

יש הנוהגים לקרוא מגילה רק בלילה, והטעם: על שם הנאמר (איכה א', ב'): "בכה תבכה בלילה" (שם ב יט) "קומי רוני בלילה" (ספר מנהגים דבי מהר"ם מרוטנבורג עמוד 334) .

קריאה בבוקר

"וטוב שיחיד יקרא גם ביום" (א"ר תקנט ד, משנ"ב שם ס"ק ב), וקוראים בלא ברכה, והטעם בלא ברכה: דהוי רק מנהג, ועל מנהג שאינו קבוע לא מברכים.

נשים בשמיעת המגילה

יש שכתבו שלא נהגו הנשים לשמוע או לומר מגילת איכה (ספר הליכות ביתה כה יט).

ויש שכתבו שראוי לכל אשה, אם אינה יכולה ללכת לבית הכנסת, שתשב בארץ ותאמר איכה, ומקיימת בזה מצוות אבלות בתשעה באב, ואם היא טרודה בגידול ילדיה - פטורה (תשובות והנהגות רצ).

בדיני המגילה

יש שנהגו לקרוא מגילה מתוך הכתב (לבוש תקנט א). ומברכים את ברכות המגילה כלקמן, ויש שאינם קוראים מתוך הכתב ואין מברכים.

ברכות המגילה

מברך על מקרא מגילה, ומברך בלחש, באופן שישמעו כולם, ואין מברך "שהחינו", ודבר פשוט הוא שאין מברך, ולעתיד לבוא שיהפוך למועד יאמרו ברכת "שהחיינו" (לבוש תקנט א).

במנהגי הקריאה (שו"ע תקנט ס"א)

מגביה קולו בקריאת המגילה כדרך הבוכים שמגביהים קולם כשמרבים הבכייה. בכל איכה מגביה קולו יותר, יפסיק בין פסוק לפסוק כדרך האומרים קינות (מהרי"ל אות כא), ופסוק אחרון בכל פרק שמתחיל באיכה יסיים בקול (משנ"ב תקנט ס"ק ב).

"השיבנו ה'"

כשמגיע לפסוק (איכה ח', כ"א) "השיבנו ה' אליך" אומרים הציבור, והבעל קורא חוזר אחריהם (לבוש תקנט א). ובהרבה מקומות נהגו שהציבור אומר "השיבנו" רק בפעם השניה, ויש שנהגו שהציבור אומר ב' פעמים "השיבנו".

הטעם שכופלים פסוק "השיבנו", לפי שמסיים בפסוק של תוכחה "כי אם מאוס... קצפת עלינו עד מאוד" הוצרכו לכפול פסוק שלפניו פעם נוספת, כדי שלא לסיים בפסוק של תוכחה (רש"י איכה ה פסוק כג).

קדיש אחר איכה

אין אומרים קדיש אחר איכה, והטעם: לפי שהקריאה היא ליחידים ולא שייך על זה קדיש (לוח הלכות ומנהגים אב).

לשליחת תגובות לכותב הטור, הרה"ג יהודה לב שליט"א, כתבו ל:
lev17382@gmail.com

>>> המשך מעמוד 12 | הרה"ג שמואל צבי גנץ שליט"א

לו זוגתו הצדקנית מרת מירל ללבוש בשבת זו את ה'קפטן של משיח', ובשבוע הבא יקנו קפטן חדש לכבוד שבת. נענה ר' מענדל ואומר: "אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח, אחכה בכל יום, ובאיזה קפטן אקבל את פניו היום?!". לא אבה ר' מענדל לגעת בבגדים, והם נשארו חדשים ונקיים, מוכנים לרגע הנכסף.

את מאורעות הזמן היה מבאר לתלמידיו ולמקושריו תמיד, לאור אמרות החכמים על הזמן של עקבתא דמשיחא. היה זה כשהסתלק בחייו אחד מצדיקי הדור. הוא היה אומר שכשם שבהכנסת ס"ת חדש לארון הקודש, נוהגים לצאת לקראתו עם כל ספרי התורה, כמו כן עתה לקראת בוא יום ביאת המשיח - יוצאים כל ספרי התורה לקבל את ביאתו...

רעיון יפה היה מוסר רבי מענדל בשיחותיו, בו הוכיח נמרצות כי בדורנו נזכה לביאת המשיח. שכן בתפילת 'ריבון העולמים' הנאמרת מידי מוצאי שבת, מזכירים את הבקשה לפתיחת "שערי תשועה" לאחר "שערי תשובה", והרי זה רמז עבורנו, שהנה המשיח כבר מתקרב לגאלנו גאולת עולם, בראותו שישנה התעוררות כה גדולה לחזרה בתשובה.

אף אני בכאבי

בסוף ימיו אשר חי בעלמא הדין, שכב הגה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע על מיטת חוליו בבית החולים בפעסט, ולמרות תשישותו ויסוריו, לא מנע את עצמו מעבודת התפילה, כדרכו, בקול חזק ובהתלהבות עצומה, כאשר זכינו לראות בעיננו ולשמוע באזננו.

באחת הפעמים בעמדו לפני ה' בתפילה, נכנס הרופא ראש המחלקה, ואמר שהקולות היוצאים מחדר הרב, מפריעים לשאר החולים הנמצאים במחלקה, שחלקם חולים מסוכנים.

ענה הגה"ק שאכן ישתדל להנמיך את קולו בתפילה.

אך למחרת בהגיע זמן התפילה, לא עמד לו כוחו לחסום את פיו, והתפלל אף הפעם בלבת אש קודש ובקול גדול.

שוב הופיע הרופא, ואמר שישנו במחלקה חולה אנוש ,הסובל על רגליו וכאביו גדולים, וקולות התפילה טורדים את מנוחתו, ומסבים לו צער. פרץ המונקאטשער רב בבכי, והשיב לרופא מתוך נהמת ליבו: "מיר טוהט אויך ווי, מיר טוהט ווי פארוואס שכינתא בגלותא! פאר וואס משיח קומט נאך נישט! וועגן דעם שריי איך!!" [גם לי כואב, לי כואב מדוע השכינה עודנה בגלות! מדוע אין בן דוד בא! על זאת אני זועק!]. (הגה"צ יצחק שלמה אונגר זצ"ל אב"ד חוג חת"ס ב"ב 'רשומים בשמך' חלק א- עמ' שפד).

◆◆◆

בבכי ובתחנונים

מספר היה הגה"צ יצחק שלמה אונגר זצ"ל, אב"ד חוג חת"ס ב"ב: "בחרדת קודש הנני מזכיר את אשר חזיתי בעיני, בשהותי אז בצל הגה"ק מצאנז-קלויזנבורג זי"ע, את עבודת התפילה הנפלאה שלו בעוז ותעצומות ובמסירות נפש, ונגד עיני עדיין עומדת דמותו הטהורה בהיותו מוטל על הארץ בפישוט ידים ורגלים, וממרר בבכי ובתחנונים 'מתי תמלוך בציון בקרוב בימינו...'".

ועיר האלוקים מושפלת

באחת הפעמים כששהה כ"ק מרן אדמו"ר מפאפא ה'ויחי יוסף' זי"ע בארה"ק, שבת את אחת השבתות בעיר הקודש טבריה, ובפניא דמעלי שבתא, בעברו לפני התיבה לתפילת מנחה, התפלל תפילתו בדביקות ובהשתפכות הנפש כדרכו בקודש.

כשהגיע לברכת "ולירושלים עירך ברחמים תשוב", הושפלה קומתו באחת. הרכין ראשו על גבי העמוד, כשהוא גועה ומתייפח בבכי קורע לב, ועיניו תזלנה דמעות כנחל מאין הפוגות, בלי יכולת לכלוא את המיית רגשותיו הגואים בתוכו, ופורצים כמים רבים אדירים משברי ים, לאורך זמן רב. כל האנשים הנמצאים אותה שעה נוראת-הוד בהיכל ביהמ"ד, נחרדו ונתחלחלו מאד, וסמר בשרם לשמע אנחותיו וגניחותיו, שמוססו את הנפשות והפשירו את הלבבות.

לשליחת תגובות לכותב הטור, הרה"ג שמואל צבי גנץ שליט"א, כתבו ל:
3227@okmail.co.il

>>> המשך מעמוד 5 | הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א

בזה שלא הצלחתי כלל לאסוף כסף, אלא הישיבה גם הפסידה את הוצאות הנסיעה...

למחרת התיישבתי ללמוד כהרגלי בהיכל הישיבה, והנה הגיעה לאוזני שמועה שמו"ר זצ"ל מחפש אותי. חששתי מאוד שהוא מקפיד עלי שלא פעלתי מאומה, אבל לפליאתי ראיתי אותו בא לנגדי והוא מלא שמחה וקורא לי "מגיע לך יישר כח! ברוך ה' הצלחת הצלחה גדולה!". מיהרתי להשיב לו שכנראה טעות היא, שהרי לא פעלתי מאומה, אך מו"ר השיב לי בשמחה שעל ידי פעולתי אתמול, בא אליו יהודי היום בבוקר, ונתן לו עשרים וחמש ליש"ט (סכום עצום בימים ההם). שאלתיו איך זה קשור למה שעשיתי אתמול, והשיב לי מו"ר זצ"ל: "הרי אנו מאמינים בני מאמינים, ויודעים שההשתדלות אינה הסיבה לתוצאה, אלא שגזירה היא מלפניו, שבלא השתדלות מצד האדם אין הקב"ה נותן את מה שנגזר כבר, וא"כ וודאי זה שייך אליך, שמאחר שאתה עשית את ההשתדלות - ממילא הקב"ה עזר לנו, והרבה דרכים למקום, ועל ידי השתדלותך במקום אחד, הושיע אותנו הקב"ה ממקום אחר"...

הגדרת העני האמתי

אח"כ דיבר עמי בגנות אלו שלא רצו לקבלינו בטענה ש"אינם מקבלים שנוררעס'", ונאנח ואמר: "הלא הם הרבה יותר עניים ונצרכים מאתנו, שהם מפסידים בידיהם את ברכת ה' לעתיד לבוא, ומאבדים את עולמם הנצחי, ואנחנו עשירים, שמעשינו כתובים בספר זיכרון ליראי ה' ולחושבי שמו, והוא יתברך משלם לנו שכר מרובה עד אין קץ בעולם הנצח".

הקב"ה רוצה שהתורה תתקיים על ידי רבים

סיפר לי, שהגביר הנודע ר' אנשיל רוטשילד זצ"ל מפרנקפורט, היה נותן ממון רב לצדקה, והיה זהיר במצוה קלה כבחמורה, ובסוף ימיו כאשר חלה במחלה ונטה למות, שלח לו הקדוש ה'חפץ חיים' מכתב, שיתרום מיליון מארק לישיבות ברוסיה, כדי להצילן מחרפת רעב [ולפי השמועה רכושו נאמד בשלושים מיליון רובל], והבטיח לו עבור זה חלק גדול בגן עדן. ה'חפץ חיים' היה בטוח שיסכים, וכבר הודיע לישיבות שבקרוב תהיה רווחה לישיבות, אבל בני משפחתו של רוטשילד לא מסרו לו את המכתב, ונפטר קודם ששמע מהמכתב, ולא השאיר כלום בצוואתו עבור הישיבות. תיכף לאחר פטירתו נודע גורל המכתב לבני משפחתו של ה'חפץ חיים', והחליטו שלא לספר לו כדי שלא יצטער, אך ה'חפץ חיים' שציפה לשמוע איזו ידיעה בעניין הכסף, הרגיש שבני משפחתו משתמטים ממנו, וכפי הנראה השיג ברוח קדשו את אשר קרה, ואמר להם שכנראה רצון הקב"ה, שהתורה לא תתקיים מסכום של מיליון רובל מידיו של רוטשילד אחד, אלא אדרבה, שהישיבות יהיו נזקקים לפרוטות הבודדות שמתקבצות מכל בית ישראל, שהפרוטות הבודדות שהעניים נותנים מתוך קושי - חביבות מאוד אצל הקב"ה, וחזר הח"ח לעסוק בעבודת ה', ולא הצטער, אלא קיבל על עצמו שכך הוא רצון הקב"ה!

שמח שעמד בניסיון האמונה והביטחון, כשאינו נוטל ממון ממחללי שבת

והיה אומר שלכל יהודי ניסיון משלו: 'בעל בית' נבחן באיסורי אונאה, גזל וריבית, בן ישיבה - בביטול תורה, ומנהל הישיבה - אם הוא בוטח בהקב"ה, ולכן לא הקל לעצמו העול לקבל מאת מחללי שבת בפרהסיה, כיון שידע שזהו ניסיון לו, אם יבטח בקב"ה שיזמין לו את הוצאות הישיבה בדרך כשרה בלא לקבל ממון שמפריע לקדושת הישיבה, ושמח שזוכה לעמוד בניסיון מתוך מסירות נפש כפשוטו.

מעולם לא שינה מדרכו כמלוא נימא, ובכל הליכותיו צעד ללא פחד ומורא, וכיוון שהאמת הייתה ניכרת בכל אורחותיו, זכה שגם מתנגדיו הכירו בו שהוא איש אמת.

דבריו שאמר לאחד שהפסיק לתרום לישיבתו

פעם ביקש תרומה להחזקת הישיבה, מיהודי שהיה רגיל לתרום בקביעות עבור הישיבה, והלה השיב לו שמכאן והלאה אינו רוצה לתת לישיבתו. מו"ר זצ"ל השיב לו: "זו זכותך לא לתת, אבל אני מבקש ממך לא להתחרט על הראשונות, שאז תפסיד את שכרך על מה שנתת עד עכשיו", וכמו שאמרו חז"ל (קידושין מ:) שהתוהה על הראשונות מפסיד את זכויותיו הראשונות.

(מתוך הספר 'אש קודש')

>>> המשך מעמוד 6 | המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצוק"ל

צריך לזכור שעל הבעל להכיר להן טובה על כך, ואין זה דבר של מה בכך. ולמרות שחיבב את הכוללים ביום שישי, ציטט בשם מרן הגראמ"מ שך, שהיה מעורר את האברכים להקפיד לעזור בבית לשבת, והיה אומר בצחות: "צריך כולל של עזרה בבית ביום שישי"....

פעם סיפר, שהיה אברך שהתלונן אצל מרן החזו"א זצוק"ל שבמקום לעסוק בלימוד, הוא עסוק רבות בלסייע לאשתו, והשיבו: "אם תראה לה שאתה באמת מתמיד, היא לא תפריע לך ללמוד, אך אם אתה רץ ללמוד בדיוק כשהיא צריכה אותך, היא לא תחשוש להפריע!"... והביא מעשה שהיה אצל מרן הגר"י אברמסקי זצוק"ל, כשבאו עסקנים חשובים לדבר עמו בביתו, קודם כל הוא נכנס לביתו לדבר עם אשתו, ורק לאחר מכן הכניסם לחדרו, ושוחח עמהם לאחר שקיבל רשותה.

אני נזכר שפעם באחת השנים, כשהמשגיח זצוק"ל יצא בבין הזמנים לשהות בבית חתנו הרה"ג רבי שלום וייס שליט"א בירושלים, וכדרכו הכין כמות ספרים להכניס למכונית, שאלה אותו הרבנית: "מדוע נדרשים לך כל כך הרבה ספרים, הרי לחתננו יש את הספרים הללו?" השיב לה בנעימות: "אני לוקח עמי את החברים שלי"...

מידת האמת היתה אצלו מיוחדת ממש...

ללא ספק. אני זוכר שפעם נרכשה עבורו מגבעת חדשה, והיה לו סימון לכובע של שבת שזה של שבת, וכשרכשנו כובע אחר והעברנו כובע זה לימי החול, ביקשני מרן המשגיח זצוק"ל למחוק את הסימון 'שבת' שהיה רשום בתוככי הכובע. שאלתיו: "הרי רואים את ההבדל ביניהם, והוא לא יתבלבל כשרואים שהשני חדש יותר?" השיב בפשטות: "נכון, אבל אמרה התורה 'מדבר שקר תרחק', וצריך להתרחק לגמרי"...

לא אחת אמר, שנאמר "מדבר שקר תרחק", היינו שמתרחק מהקב"ה, ואם כך, כשהאדם אומר אמת הוא מתקרב אליו יותר כי חותמו של הקב"ה אמת.

(מתוך מוסף שבת קודש יתד נאמן, תולדות תשע"ח)

>>> המשך מעמוד 3 | הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצוק"ל

◆◆◆

הקוצקער אומר: "עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם", מאיפה אדם יש לו עצבים? כשהוא חושב שכסף וזהב זה מעשה ידי אדם! הוא חושב שיש כאלה שיש להם מזל והם מרוויחים כסף, ואני - איפה ההצלחה שלי? איך נראה המצב שלי, למה אני כזה 'שליימזל'...

אילו ידע אותו אדם שלא העושר מן האומנות ולא העוני מן האומנות - יש בעלי אומנויות שיש להם אותם כלים ואותן אפשרויות, חלקם מרוויחים יותר וחלקם פחות. צריך לזכור שיש בעל הבית שאומר "לי הכסף ולי הזהב"! מה שיש לנו זה רק אמונה, ביטחון ופחיתות העולם! זו הנקודה היסודית שאדם צריך שתהיה לו.

(מתוך 'מגיד דבריו ליעקב', פרקי הדרכה באמונה ובעבודת ה')

>>> המשך מעמוד 7 | הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

כשהעלו את ההצעה לפני רבי חיים-עוזר, סירב הגאון לעשות זאת, מנימוקים שהיו עימו. אפשר לצרף לכך כמובן גם את הקשיים שנלוו למסע כזה שבימים ההם נערך באוניה, וזמן ההפלגה דרך הים היה אמור להתארך לכדי שבועיים תמימים, על כל מה שכרוך בכך.

היו עסקנים שניסו ללחוץ על הגרח"ע, ולשכנעו לצאת למסע המפרך, לטובת כלל ישראל והישיבות הקדושות, אבל הגאון הִתְמִיד בסירובו. משראו כך, ניסו העסקנים ההם לגשת אל מרן החפץ חיים, ואמרו לו שינסה לשכנע את רבי חיים עוזר.

דברים כדורבנות

השיב להם החפץ חיים בציטוט מתוך דברי רש"י בפרשת חוקת (במדבר, כ"א, כ"א), על הפסוק "וישלח ישראל מלאכים אל סיחון" וכו'. רש"י עומד על השאלה: מדוע כאן תלתה התורה את השליחות בישראל, ובמקום אחר תולה השליחות במשה, שנאמר (דברים ב') "ואשלח מלאכים ממדבר קדמות", וכן (במדבר כ') "וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום", וכו'.

ממשיך רש"י ואומר: "הכתובים הללו צריכים זה לזה, זה נועל וזה פותח, שמשה הוא ישראל, וישראל הם משה, לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור, כי הנשיא הוא הכל!".

דברים כדורבנות נאמרו כאן ברש"י הקדוש, ואינם זקוקים להסבר כלשהו. "נשיא הדור, הוא ככל הדור, כי הנשיא הוא הכל!".

אמר הח"ח: "התשובה לדברי אלה שביקשו לשכנע את רח"ע להגיע לאמריקה לטובת כלל ישראל היא, שאיך שייך לשכנע את רח"ע שיעשה דבר לטובת כלל ישראל?! הרי רח"ע הוא כלל ישראל, והאם שייך לשכנע את רח"ע שישה דבר לטובת רח"ע בעצמו?!" - - -

למדנו מכאן על ההתייחסות הנכונה לגדול-הדור, שערכו וחשיבותו שווים לכל כלל ישראל!

האשה נתקפה בצירים בעיצומה של הנסיעה ברכבת

את היחס האמיתי לגדולי ישראל נוכל לקבל, כשנשמע לאיזה שיאים הם הגיעו בחייהם.

כשלמדתי בת"ת 'עץ החיים', זכיתי לשמוע שיעורים מהגאון רבי יואל קלופט זצ"ל, שלאחר מכן עבר לכהן כאב"ד בעיר רחובות, ומאוחר יותר בעיר חיפה.

הגר"י קלופט סיפר מעשה מופלא ששמע מהגאון רבי יעקב קליימס זצ"ל, שנסע פעם ברכבת עם הרידב"ז, רבה של צפת, והנה באמצע הדרך התעוררו צירי-לידה לאחת הנוסעות. כיון שבקרבת-מקום לא היה בית חולים כלשהו, ונסיעתה המשובשת של הרכבת-של-פעם רק גרמה להחמרת המצב, לא ידעו הבעל והאשה מה לעשות.

הם ניגשו לרידב"ז וביקשו את עצתו וברכתו בענין. הגאון אמר להם שיש סגולה בדוקה, שמשתמשים בה כאשר אשה מקשה ללדת, דהיינו שמעוניינים שהלידה תהיה מהירה, והיא לומר 7 פעמים את פרק התהילים 'יושב בסתר עליון'.

"והנה, במקרה שלכם המצב הוא הפוך; הרי כולנו רוצים שהצירים יפָסקו, עד שנגיע לבית החולים הקרוב. ואם כן, הבה נעשה את ההיפך, ונורה לאשה לומר את 'יושב בסתר' מהסוף להתחלה"...

האשה, כך סיפר הר"י קליימס, עשתה כפי שהורה, והצירים פסקו במפתיע, עד שהגיעה לבית החולים.

הסיפור היה בעיניי חידוש, שהרי לכאורה איך אפשר לומר פסוקים שיש בהם שֵׁם-השֵׁם מהסוף להתחלה! הרי ברור שבאופן כזה אין לכך שֵׁם של פסוק כלל! אבל לרידב"ז, שהיה גאון-עולם וצדיק מופלא ביותר, ושמר על פיו ולשונו ולא חיללם מעולם, היה כוח להוציא הוראה כזו מפיו.

כאשר באו מקרים דומים לפניי, לא השתמשתי בהוראתו זו של הרידב"ז, למרות שהוא-עצמו, אין ספק שהיה לו את הכוח-והגבורה להורות כפי שהורה.

הרידב"ז נכנס לדרשתו ב'שבת-שובה' דרך החלון...

ואם סיפרנו על הרידב"ז, נמשיך ונספר את מה שסיפר גיסי מרן הגר"ח קנייבסקי, ממה שאירע פעם בעת היותו בצפת עם מרן החזון אי"ש:

יהודי ישיש ניגש אלינו, והעיד על עצמו שזכה לראות את הגאון הקדוש הרידב"ז, ומרן החזו"א זצ"ל ביקש ממנו לספר לו עובדה אחת מאותו גאון. וכה סיפר: "בשבת-שובה היה בית הכנסת של הרידב"ז מלא מפה-אל-פה, במאות תושבי צפת שבאו לשמוע דברי כיבושין. לקראת השעה היעודה שבה היה אמור הרידב"ז להתחיל בדרשתו, היו גם כל מבואות בית הכנסת מלאים וצפופים.

"כאשר הגיע הרידב"ז עטוף בטליתו לדרשה, ראה שאם ייכנס בפתח הראשי, יֵאלצו יהודים רבים לזוז ולפנות לו את הדרך, וגם כל ההמון בפנים בית המדרש יעמוד על רגליו.

"מה עשה? - המשיך אותו גאון וקדוש בדרכו, הקיף את בית הכנסת עד שהגיע אל הכותל שמאחורי ארון הקודש, שם היה חלון שדרכו אפשר לזחול פנימה. כל הקהל ששהה כבר בבית הכנסת, נדהם לראות את הגאון מכפיף את גופו הקדוש וזוחל דרך החלון, עד שהגיע אל מקומו בבית הכנסת... כל זאת כדי לא להטריח את הציבור".

הגר"ח סיפר שמרן החזו"א נהנה מסיפור זה, וחזר עליו כל היום מתוך שמחה.

(מתוך הספר 'מצוות בשמחה' בעריכתו של הרב משה מיכאל צורן)

להתקשר לתורה מסביב לשעון

מאת הרבנים הגאונים שליט"א

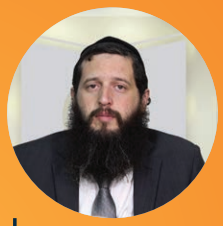

הרב **אליהו אורנשטיין** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2

הרב **מאיר שפרכר** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2

הרב **אריה זילברשטיין** שליט"א
הדף היומי בהלכה • עברית
שלוחה 1

24 שעות ביממה

הרב **אפרים סגל** שליט"א
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 2

הרב **מרדכי שלמה פריינד** שליט"א
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 2

הרב **יוסף מגנוז** שליט"א
הדף היומי בהלכה • צרפתית
שלוחה 2

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: **4992*** או **077-2222-666**

info@dirshu.co.il | 02-560-9000 | יו"ל ע"י 'דרשו' - קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

סדר הקבוע בישיבות, או שיעור תורה לרבים, האם מותר לקיימו בשבת ת"ב לאחר חצות?

במה חמורה אמירת פרקי אבות בשבת ת"ב, מקריאת התורה בשבת זו?
ומהו טעם המחמירים שלא ללמוד בשבת לאחר חצות אף שאין אבלות בשבת?

במה חמורה אמירת פרקי אבות בשבת ת"ב מקריאת התורה בשבת זו?

בענין האיסור ללמוד בתשעה באב, כתב הרמ"א (סימן תקנג סעי' ב): "נהגו שלא ללמוד בערב תשעה באב מחצות ואילך, כי אם בדברים המותרים בתשעה באב, ולכן אם חל בשבת אין אומרים פרקי אבות".

וכתב המשנ"ב (ס"ק ט) שכיון שפרקי אבות הם לימוד תורה, לכך אסור בתשעה באב.

והנה מצינו שבשבת קוראים בתורה במנחה שהיא אחר חצות, ומדוע שונה דינה מלימוד פרקי אבות? ואפילו בתשעה באב עצמו, מובא (סי' תקנד סעי' ד) שמותר לקרוא את כל סדר היום, ופרשת הקרבנות, ומשנת "איזהו מקומן" כיון שרגילים לקרותם, וא"כ מה חומרה מיוחדת יש בלימוד הפרק השייך לאותה שבת בפרקי אבות יותר מכל אלו?

קושיא זו מובאת בט"ז (ס"ק ב), ובביאור הדבר כתב ב'בגדי ישע', ששונה הלימוד של פרקי אבות, כיון שכולו מוסר, וכל המדקדק בהם מוצא טעם וחידוש נפלא במה שרמזו חז"ל, ותהיה לו שמחה גדולה, ואינו דומה למה שקוראים בתורה שאינו אלא קריאה בעלמא [וכן פרשת הקרבנות שאינה אלא דרך קריאה] וראה בהערה הבאה.

האם מסגרת הלימוד של 'אבות ובנים' נחשבת כלימוד ברבים?

בענין האיסור ללמוד לאחר חצות היום בשבת ת"ב, הביא המשנ"ב (סי' תקנג ס"ק י) שהט"ז מפקפק מאוד על מניעת הלימוד בשבת, ומסיים שהלומד בשבת לאחר חצות לא הפסיד שכרו, והיינו אפילו כשחל תשעה באב בשבת, וכל שכן כשחל ערב תשעה באב בשבת, וכתב המשנ"ב שנראה שיש לסמוך על זה, אחרי שאפילו כשחל בחול כמה אחרונים מקילים בזה.

אכן לגבי לימוד תורה ברבים - שבת זו לאחר חצות, הורה הגרי"ש אלישיב (תורת המועדים ס"ק ה) שאף שנוקטים להלכה כדעות שמותר ללמוד בשבת זו, מכל מקום בפרהסיא אין ראוי לעשות שלא כדברי הרמ"א, ולכן אין לקיים שיעור לרבים בשבת זו, מלבד במקרה שאם יתבטל השיעור, לא ילמדו משתתפיו כלום.

והוסיף, שמסגרת לימוד 'אבות ובנים' המתקיימת בשבת לאחר חצות, אפשר לקיים כרגיל, שכיון שכל אב לומד עם בנו בפני עצמו, אין זה נחשב לימוד ברבים, ועוד, שקשה ללמוד עם ילדים רק דברים המותרים בתשעה באב, ואם לא ילמדו כרגיל, יבואו לידי ביטול תורה. והוסיף (אשרי האיש פ"ע אות ג) שמה שיש אפשרות לדחות מסגרת לימוד זאת למחרת תשעה באב, אין זו סיבה לבטל עכשיו תורה, כיון שגם ביום זה יש איסור ביטול תורה.

סדר הקבוע בישיבות או שיעור תורה לרבים האם מותר לקיימו בשבת ת"ב לאחר חצות?

סדר לימוד הקבוע אחה"צ בישיבות, או שיעור תורה הנמסר בקביעות לאחר חצות, האם מותר לקיימם בתשעה באב שחל בשבת אחר חצות?

כבר הביא המשנ"ב (סי תקנג ס"ק י) שאף שכתב הרמ"א שאף בשבת ת"ב אין ללמוד פרקי אבות לאחר חצות היום, מכל מקום הט"ז מפקפק בזה, וכתב המשנ"ב שנראה שיש לסמוך על זה.

וכתב בשו"ת 'דברי יציב' (או"ח סי' רמא) שבלימוד קבוע, כגון לימוד

לבחורים בישיבות, או בכל מקום שיש שיעור קבוע לרבים בשבת אחר הצהרים, יתכן שאף לדעת המחמירים שלא ללמוד בשבת זו לאחר חצות, מותר להמשיך את הלימודים הללו, מפני שאם יבטלום הרי זו אבילות בפרהסיא שאסורה בשבת. והוסיף, שלפי זה מה שאסר הרמ"א ללמוד פרקי אבות, היינו רק לנוהגים שלא לאומרם ברבים ביחד.

וכעין זה דעת הגר"נ קרליץ ('נחמת ישראל' עמ' קמז), והוסיף, שבמידת האפשר ראוי לקבוע את הלימוד בהלכות היום. וכן כתב הגר"ש קמינצקי (קובץ הלכות בין המצרים עמ' רפא) שיש להקל בשיעור הקבוע לרבים, הן מחמת שיש בזה משום אבלות בפרהסיא, והן מחמת שביטול תלמוד תורה של רבים הוא חמור יותר.

טעם המחמירים שלא ללמוד בשבת לאחר חצות אף שאין אבלות בשבת

טעם המנהג המובא ברמ"א, שלא ללמוד בערב תשעה באב לאחר חצות, ביאר בשו"ת 'חתם סופר' (או"ח ח"א סי' קנו) שכל מה שלומד מחצות ואילך, גם לאחר מכן מחשבתו עליו ומהרהר אודותיו בלילה, ונמצא שנכנס לאבלות תשעה באב כשהוא שמח.

והוסיף, שזה הטעם לאסור את הלימוד לאחר חצות, גם כשערב תשעה באב [או תשעה באב] חל בשבת, אף שבשבת לא נוהגים דיני האבלות ומותר אפילו בשר ויין, אלא כיון שמחמת לימוד התורה אחר חצות, תהיה לו שמחה אף בלילה שלאחר מכן, משום כך יש להימנע ממנו גם בשבת.

ואף החזו"א הלך כדעת המחמירים, וכמו שהובא בשמו ('אורחות רבינו' ח"ב עמ' קלו, תורת המועדים ס"ק ה) שאף בערב תשעה באב בשחל בשבת, אין ללמוד לאחר חצות אלא בדברים המותרים, ולכן יש ללמוד 'שנים מקרא ואחד תרגום' קודם חצות, אך בדיעבד אם לא הספיק קודם חצות, יקרא לאחר חצות [וכמו שהתירו לאבל לקרוא 'שנים מקרא ואחד תרגום' בשבת]. וכן העיד הגר"ח קנייבסקי (אורחות רבנו שם, קרא עלי מועד הערות הגר"ח אות כט), שהחזו"א לא רצה להקל לו אפילו בשבת.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצוייג שליט"א
כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א
מורה הוראה נאות שמחה - מודיעין עילית

כלי בשרי שצלו בו חלבי, או להפך, מתי מועילה לו הגעלה ומתי לבון?

הכשרת כלים בבית המקדש מבליעת נותר ◆ הגעלה וליבון ב"התירא בלע"

מסכת זבחים דף צז.

בימים אלו, ימי האבלות על בית המקדש והגעגועים לעבודת הקרבנות, הבה ונעמיק בסוגייתנו, בענין הכשרת כלים שנתבשלו בהם הקרבנות, ובעזהשי"ת נברר הלכה למעשה בדיני הכשרת כלים.

לבון והגעלה

הדבר ברור שכלי שנתבשל בו איסור - דין הכשרתו ע"י הגעלה במים רותחים, אך כלי שנצלה בו איסור ונבלע ישירות שלא ע"י מים - לא מספיקה לו הגעלה, רק ליבון באש.

בסוגייתנו זבחים (דף צז.), נתחדש שכלי שבלע מאכל בהיותו מותר, ואח"כ חל עליו איסור בהיותו בלוע, מספיקה לו הגעלה אף שבלע בדרך צלייה, כיון שנבלע בהיותו היתר, ובלשון הגמרא והפוסקים "התירא בלע".

כלי שצלו בו בשר וחלב

מעתה יש לבאר דעות הפוסקים בכלי חלבי שנבלע בו בשר בדרך צלייה האם יצטרך הגעלה כיון שבלע בהיותו היתר, או שכאן כבר נחשב בליעת איסור וכפי שנבאר בעזהשי"ת ויצטרך ליבון.

ויש בזה שני אופנים: האחד - שהבשר נבלע בדרך צליה, והחלב בדרך בשול, שבזה יש מקום לדון שיועיל הגעלה להוציא את כל החלב, כיון שנבלע ע"י בישול ואז לא נשאר חלב כי אם בשר, אופן נוסף - שגם החלב נבלע בדרך צלייה, שבזה בפשטות צריך לבון, אלא שיש לדון מטעם "התירא בלע" שכיון שנבלע בהיותו היתר, ולאחר הבליעה נאסר, תועיל הגעלה גם כשנבלע ע"י צלייה.

שפוד שצלו בו בשר קרבנות

נבאר תחילה הדין המבואר בזבחים (דף צז.) ששפוד שצלו בו בשר קרבן אפשר להכשירו בהגעלה, והגמרא בסוף עבודה זרה (דף עו.) שואלת: הרי מה שנבלע ע"י צלייה צריך לבון, ומסקנת הגמרא שם שכיון שבלע בהיותו היתר מועילה הגעלה, ולא רק אם מכשירו בעודו היתר קודם שנעשה נותר, אלא אפילו אם כשמכשירו כבר נעשה נותר - בכל זאת מועילה הגעלה ואין צריך לבון, כיון שבשעת הבליעה היה היתר, וכן פסק המשנה ברורה (סי' תנ"א ס"ק כ"ח).

ופרש"י, שאין איסורו חמור כיון שכשנעשה נותר לא היה בעין, אלא היה בלוע בתוך הכלי, ולעולם לא הוכר איסורו, והריטב"א הוסיף לפרש, שקדשים בשעה שנבלעו היו מותרים, וכשהגיע הזמן שיחול עליהם איסור נותר - היו בלועים, אין האיסור חל רק על מה שראוי לפלוט ע"י הגעלה, שהיא בליעה גדולה שיש בה נתינת טעם, וכשהגעיל ויצא עיקר הבליעה - אף שנשתייר אותו המעט שאינו יוצא אלא ע"י לבון, אותו מעט אינו אוסר.

לפי האמור יוצא, שכלי שבלע בשר ע"י צלייה ואח"כ חלב אפילו בו ביום {שהטעם לא נפגם}, אין צריך לבון ומועילה הגעלה, כיון שבלע בהיותו היתר.

חדוש ה'שו"ע הרב'

וכן כתב השולחן ערוך הרב (סי' תנ"א סי"ג בהגה"ה) ובאר באריכות טעם הדבר, שאם נצלה בשר לבדו שהוא היתר, ואחר כך נבלע חלב - מועיל להכשיר בהגעלה, ואף על פי שטעם בשר הנבלע ע"י אש אינו נפלט מהם לגמרי ע"י הגעלה, מ"מ אותו טעם שאינו יוצא בהגעלה - הוא מועט וקלוש מאד, ולא ראוי שיחול עליו דין חדש של איסור בשר בחלב, לכן מועילה להם הגעלה, להוציא את עיקר טעם הבשר ועיקר טעם החלב, שנאסרו מחמת שהם ראויים לקבל שם של בשר בחלב, והם נפלטים בהגעלה כי אינם בלועים מאד, ושארית הטעם של הבשר והחלב, שנבלעו בחוזק ע"י האש - הם קלושים מאד, ואין ראוי לחול עליהם שם חדש של בשר וחלב.

וחזר להזכיר זאת בקצרה (בסעיף כה'), שאפילו שנבלעו בשר וחלב ע"י אש, אם לא נבלעו בבת אחת מועילה להם הגעלה, אכן אם נבלעו בבת אחת - אינם יוצאים בהגעלה אלא בליבון, כיון שאז נאסרו ביחד בשעת הבישול ונבלעו כשהם אסורים, לכן צריך ליבון.

דעת האיסור והיתר הארוך

אכן מצאנו לאחד הקדמונים בספר 'איסור והיתר' (כלל נ"ח סכ"ג וכ"ה) שכתב את הדין שבליעת היתר מועילה להגעלה, וכתב חילוק שאם בא להכשיר בלי שבלע בשר - מועיל להגעיל אותו ואח"כ לבשל בו חלב.

אבל כלי בשרי שנאסר ע"י בליעת חלב ע"י האש, או להיפך, נחשב בליעת איסור וצריך ליבון.

וצריך להבין, שהרי כפי המבואר בגמרא לגבי צליית קדשים יוצא, שגם אם מכשירו לאחר שעבר זמן אכילתו ונעשה נותר, מועילה לו הגעלה כיון שבשעת הבליעה היה היתר, א"כ גם בשר שבכלי שאח"כ בישל בכלי חלב - יחשב "התריא בלע".

אלא הביאור בדברי האיסור והיתר הוא ברור: שהרי בשעה שמבשל חלב יוצר שתי פעולות: האחת, שהחלב נכנס בדפנות הכלי בבשר הבלוע בו {וחלק זה יתכן לקרוא לו "התריא בלע"}, ופעולה נוספת, שיוצא טעם הבלוע בכלי מהבשר, לתוך החלב המתבשל ואוסר אותו, ושוב נכנס ונבלע בכלי חלב האסור מטעם בשר שנפלט אליו, וחלק זה אם נבלע על ידי אש - איך יתכן לקרוא לו "התירא בלע", הרי חזר ונבלע בהיותו אסור, באופן שדברי האו"ה ברורים ומחוורים.

דינים העולים

עתה נבאר העולה לדינא:

א. בשר קדשים שנבלע בצלייה בהיותו נותר צריך לבון.

ב. בשר קדשים שנבלע בעודו היתר על ידי צלייה, ובא להכשירו לאחר שנעשה נותר, מועילה לו הגעלה, כיון שנבלע בעודו היתר, משנ"ב (סי' תנ"א ס"ק כ"ח).

ג. בשר שנצלה עם חלב בכלי, צריך להכשירו בליבון חמור, כיון שנכנס איסור בכלי ע"י אש.

ד. נצלה בו בשר ורוצה להכשירו, ואח"כ להשתמש בו לחלבי - מועיל הגעלה כיון שעדיין לא נאסר.

ה. אם נצלה בו בשר ואחריו חלב לפני שעברו 24 שעות, נתבאר מהאיסור והיתר שטעון לבון, ונתבאר טעמו שאין זה "התירא בלע", כיון שהחלב בעודו נצלה נאסר מהטעם שבכלי, וחוזר ונבלע בהיותו אסור {ודעת השו"ע הרב להקל בזה וצ"ע}.

ו. אם צלו בו בשר ואח"כ נשתמשו בו לחלב כשאינו בן יומו {כלומר שעבר 24 שעות משעת בליעת הבשר}, בזה דעת החת"ס בשו"ת יו"ד סי' ק"י, שנחשב "התירא בלע" ומועילה לו הגעלה.

ויהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ונזכה לבשל ולצלות ולאכול מבשר הקרבנות שנקריב לפני השי"ת.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א
כתבו לפקס - 08-9791445

סיכום שבועי בדרך היומי בהלכה

שרוליק 052-7181253

האם יש איסור 'צובע' במשקאות?
האם יש איסור דאורייתא בבישול במיקרוגל בשבת?
האם יש איסור בישול ב'כלי שני'?

איסור 'בישול' בחום השמש ובמיקרוגל

- בישול בַּחַמָּה, דהיינו בחום השמש - מותר בשבת. וכן בישול ב'תולדות חמה', דהיינו דבר שהתחמם בשמש, מותר מדאורייתא, אולם, חכמינו ז"ל גזרו שלא לבשל בתולדות חמה.
- יש אומרים שבבישול במיקרוגל אין איסור דאורייתא של בישול, שהרי עיקר דרך הבישול הוא באש, ואילו הבישול במיקרוגל נעשה באמצעות גלים אלקטרומגנטיים. ויש חולקים.
- חימום מים בדוד שמש בשבת, נחלקו הפוסקים אם דינו כבישול בחמה או בתולדות חמה, אך למעשה, אף לדעת המתירים אין להשתמש בדוד השמש בשבת.

חימום תבשיל נוזלי ומוצק שהתקררו

- תבשיל נוזלי, כגון מים שחוממו באש - כאשר הוא מתקרר, בטֵל ממנו 'שֵׁם' מבושל, כיון שעיקר פעולת הבישול בנוזל היא חימומו; ולכן אסור מדאורייתא לחממו.
- מה מוגדר כתבשיל שהתקרר? לדעת השולחן ערוך, אף אם התבשיל עדיין חם מעט, אלא שכבר 'אין היד סולדת בו'. ולדעת הרמ"א - תבשיל שהתקרר לחלוטין.
- מאכל מוצק שהפרידוהו לחלוטין מהמים או מהרוטב שהתבשל בהם - אף כשמתקרר נחשב כמבושל, משום שפעולת הבישול ותועלתה נותרות בו גם במצב צונן; ולכן מותר לחממו בשבת.
- מאכל מוצק מבושל, אין בו עוד איסור בישול. אולם, יש אומרים שאסור לאפותו או לצלותו; וכן מאכל אפוי או צלוי, אסור לבשלו. ויש מתירים גם בישול אחר אפייה או צלייה, ולהיפך.

דיני 'כלי ראשון' ו'כלי שני'

- מאכל או משקה שלא התבשלו - הכנסתם למים או לתבשיל שב'כלי ראשון' - יש בה איסור בישול דאורייתא; וכן אסור מדאורייתא לערות עליהם מים חמים מכלי ראשון.
- מאכל שלא ניתן לאוכלו חי, וכן אין די בהדחתו במים קרים כדי להכשירו לאכילה; אך מאידך, לגמַר בישולו אין צורך בבישול בכלי ראשון, ודי בהשרייה ב'כלי שני', או בעירוי מים חמים מכלי שני, וההשרייה או העירוי מכינים אותו לאכילה כדרך בישול רגיל - נחשבים ההשרייה והעירוי כבישול מדאורייתא. מאכלים מסוג זה, מכונים 'קַלי הבישול'.
- עלי תֵּה ופולי קפה שאינם מבושלים, יתכן שנחשבים לקַלי הבישול, ולכן אסור לערות עליהם מים חמים אף מכלי שני.
- עדיף שלא להשתמש בעלי תה בשבת, ויש להכין לפני השבת 'מי תמצית' מבישול העלים, אשר באמצעותם יכין את המשקה בשבת; וכיון שמים אלו כבר התבשלו, מותר לערבם בכלי שני.
- יש אומרים שכיון שאין אנו בקיאים בכל מאכל לדעת אם הוא מקַלי הבישול, אסור להניח כל מאכל או משקה אף ב'כלי שלישי'.
- כלי שני שחוּמוֹ כה רב עד שהיד נכווית בו, כלומר שמיד בהכנסת היד למים החמים או לתבשיל שבתוכו, היא נכווית - יש אומרים שדינו ככלי ראשון.
- יש אומרים שיש איסור מלאכת 'צובע' במאכלים ובמשקאות, ויש האוסרים זאת רק כאשר כוונת האדם לצביעה. והלכה כדעת המקלים, אך רצוי להחמיר בדבר.